

1 § Svar på interpellation 1993/94:67 om fasta Öresundsförbindelser

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Rolf L Nilson har frågat mig om regeringen är beredd att pröva andra former av fasta Öresundsförbindelser som är förenliga med miljökraven.

För närvarande pågår det som bekant en prövning av Öresundskonsortiets ansökan om tillstånd enligt naturresurslagen och vattenlagen att bygga en fast förbindelse över Öresund. Utgångspunkten för regeringens prövning är den utformning av förbindelsen som konsortiet redovisar i sin ansökan och som baseras på den folkrättsligt bindande överenskommelse som år 1991 slöts mellan Sverige och Danmark. Enligt överenskommelsen skall förbindelsen bestå av en kombinerad järnvägs- och vägförbindelse mellan Kastrup och Limhamn.

I regeringens förklaringen från 1991 slås fast att miljöprövningen skall gälla en fast förbindelses regionala påverkan och effekter på Östersjön. Avgörande i denna bedömning är enligt regeringens förklaringen att den s.k. nollösningen vad gäller vattengenomströmningen mellan Östersjön och Kattegatt kan säkerställas. Regeringen har nyligen i en skrivelse till riksdagen lämnat en redogörelse för hur ansökan om en fast Öresundsförbindelse hittills har handlagts.

Jag kan självfallet inte nu föregripa regeringens prövning och kan därför inte uttala mig om vad regeringens beslut kommer att bli.

Regeringen kan enligt 4 kap. 2 § naturresurslagen besluta att en anläggning som kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande beskaffenhet inte får utföras utan regeringens tillstånd. Regeringen tar ställning till en sådan prövning i varje enskilt fall. För närvarande finns dock ingen ansökan om någon annan utformning av en Öresundsförbindelse än den Öresundskonsortiet lämnat in. Således är det inte aktuellt att pröva någon annan form av Öresundsförbindelse.

Anf. 2 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag tackar Olof Johansson för svaret. Det är den typ av svar som man kan förvänta sig av ett statsråd när en fråga är under beredning. Det krävs att man väger orden noga och att man markerar att det inte nu går att göra något ställningstagande.

Jag är inte bunden av sådana hänsyn. Den information som kommit oss till del i form av bl.a. remissyttranden om Öresundsförbindelsen i föreslagen utformning är ganska entydig. Informationen pekar på att det inte går att lösa frågan om en fast förbindelse över Öresund med en bro avsedd för både tåg- och vägtrafik, och där vägtrafiken dominerar.

Skälen är många. Brokonstruktionen innebär sådana ingrepp i Öresunds vattenmiljö att ingreppen, om man arbetar efter en försiktighetsprincip, inte kan tillåtas.

Bron får också, som en konsekvens av ingreppen i Öresund, troligen så stor inverkan på Östersjöns ekologiska system att nackdelarna med en Öresundsbro enligt försiktighetsprincipen blir uppenbara. Om man kompletterar bilden med vad de ingrepp som bron i form av bl.a. trafiksystem och anslutningar på land innebär för miljön, finner man ytterligare en faktor som talar mot ett brobygge, framför allt med tanke på vägtrafikdelen.

Ett framtida trafiksystem – man syftar ju till ett sådant – skall ju inte bara vara avpassat för att åstadkomma något slags nollösning, dvs. att det inte skall bli några försämringar i förhållande till det läge som vi har i dag. Ett framtida trafiksystem måste också klara påtagliga förbättringar av exempelvis luftmiljön och andra faktorer med aspekt på vår närmiljö.

På den punkten har Sverige genom internationella åtaganden förbundit sig genom riksdagsbeslut att verka för sådana förbättringar. Då blir det fullständigt uteslutet att göra investeringar som skall verka över lång tid framöver och som omöjliggör den här typen av förändringar.

Till detta kan läggas den ekonomiska aspekten som visserligen inte ligger inom Olof Johanssons ansvarsområde, men som samspelar med miljöfrågorna. Det är knappast troligt att det går att få god ekonomi med en broförbindelse med så låga biltrafiktal som man räknar med och som miljöremissinstanser förutsätter för att de skall kunna acceptera broförbindelsen. För att erhålla god ekonomi med bron krävs det betydligt högre trafiktal. Ytterligare en negativ faktor vad gäller miljön kommer i så fall att bli uppenbar, och bron kommer av miljönhänsyn att bli ännu mindre acceptabel.

Mot den här bakgrunden är Vänsterpartiets ställningstagande klart. Alla fakta som har kommit upp på bordet talar i bromotståndets riktning. Naturligtvis skall ett beslut inte hastas fram – en fråga skall inte heller dras i långbänk. Men om väl en genomgripande miljöanalys skall göras, måste man invänta den tredimensionella genomströmningsanalys som den internationella havsmiljöexpertpanelen krävt.

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Olof Johansson: Kommer regeringen att vänta in dessa resultat innan ställning tas? Man räknar med att dessa resultat skall vara klara i juni eller juli.

Det är ett par saker som slår mig i Olof Johanssons svar. På nio ställen, utöver rubriken, nämns ordet förbindelse. Även i regeringsdeklarationen talar det om en fast förbindelse. Ingenstans i svaret nämner Olof Johansson ordet bro. Har detta någon betydelse utöver den språkliga? Det blir ju annars litet enformigt att tala om förbindelse rakt igenom.

Jag hoppas det har en större betydelse. Jag tror också att det har det, efter att ha läst en intervju med Olof Johansson i Dagens Nyheter. Han säger där

att en annan förbindelse måste prövas, om inte bron klarar miljökraven – vilket bron inte gör. Då ligger en borrhad järnvägstunnel nära till hands.

Olof Johansson säger i sitt svar att regeringen bara kan pröva konkreta projekt som är förelagda prövning. Vad krävs, Olof Johansson, för att tunnelalternativet skall komma upp till prövning?

Prot. 1993/94:41
10 december 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 3 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Vi har under lång tid diskuterat och debatterat en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn. Det verkar som det strular in i det sista.

Nyligen accepterade danskarna att följa de krav som den svenska vattendomstolen ställt. Ändå verkar det inte räcka.

Fru talman! Överallt där det funnits tekniska och ekonomiska möjligheter, har människor byggt broar. Jag har varit runt på många ställen i världen och sett broar. Förvisso har det uppstått proteströrelser när man har börjat prata om en bro, men när bron väl stått på plats har den accepterats och det har aldrig ställts krav på något alternativ.

Då måste jag ställa frågan: Om broar är positiva men en Öresundsbro är negativ, finns det en gräns för längden på bron? Är en bro positiv om den är kortare än ett visst antal meter och negativ om den är längre?

Jag känner mig provocerad att ställa en fråga till Rolf L Nilson. Motståndet mot bron verkar dess värre öka i takt med avståndet från densamma. Om bron är en så stor fråga som ni och några andra grupperingar gör den till, vad beror det på att nästan inget av de partier som är motståndare till bron i praktiken är representerat i någon församling i Malmöhus län?

Fru talman! Även framöver kommer den stora transportdelen att gå med gummi hjul mot asfalt – det kan vi aldrig komma ifrån. Jag vet att bilen utvecklas positivt. Man skall givetvis ta hänsyn till trafikproblem i storstäderna, men att bilen även framöver kommer att vara det stora transportmedlet är alla överens om.

En tunnel har nämnts som alternativ. Men vi kan inte bygga en tunnel, därför att den kan inte finansieras. Vi får inte bryta mot regeln som säger att skattebetalarna inte skall betala någonting för en fast förbindelse, utan användarna skall betala den.

Jag har besökt tunnelbygget under Stora Bält i Danmark och tunnelbygget under kanalen mellan Storbritannien och Frankrike. Större ekonomiska katastrofer lär det vara svårt att finna. När man bygger sker det aldrig exakt enligt budgeten, utan den spricker alltid litet grand. Budgetarna för de här tunnelarna har dock spruckit så magnifikt att det pekar på att vi inte bör bygga en tunnel.

Med en tunnel krävs det fortfarande tidtabeller. Och vart skall lastbilarna ta vägen? Lastbilar kan inte gå på tåg i en järnvägstunnel.

Det är min bestämda uppfattning att den enda chansen för SJ att kunna utvecklas som järnvägsföretag är att det byggs en bilbro, där bilisterna betalar den stora delen, dvs. betalar för tågen, som därmed blir subventionerade. Någon annan möjlighet finns inte.

Min slutsats måste bli den att de utredningar som har gjorts och presenterats om teknik, miljö och ekonomi, vid en saklig och objektiv granskning

klart visar att Öresundsförbindelsen uppfyller de krav som avtalet med Danmark stipulerar. Utformningen från ekologisk synpunkt kan göras så att skadliga verkningar på miljön förebyggs.

Regeringen bör därför omgående sluta den numera något absurda debatten och fatta ett positivt beslut i tillåtlighetsfrågan. Allt annat strider mot riksdagsbeslutet från den 12 juni 1991. Allt annat är också ett svek mot Danmark, som är avtalspart, och hotar dessutom – och det är mycket allvarligt – att ifrågasätta Sveriges rykte som internationell avtalspart.

Anf. 4 JAN ANDERSSON (s):

Fru talman! När beslutet om Öresundsbron fattades i juni 1991 fanns det två villkor. Det ena var att bron inte skulle försämra miljön i Öresundsområdet. Det finns skäl att också i dag påpeka att detta inte är vilket område som helst. Då hade en utredning nyligen gjorts om miljöförhållanden runt Öresundsregionen. Miljödelegation Västra Skåne hade avgett ett betänkande. Miljödelegationen pekade på de svåra miljöproblem som redan fanns i regionen och avvisade en bro. Man tog upp dels luftföroreningarna, dels vattengenomströmningen.

Det andra villkoret var att bron skulle kunna finansieras via avgifter. Skattebetalarna skulle inte behöva träda in. Det var egentligen det enda motivet för att tunnelalternativet inte kunde godtas. Alla var annars överens om att tunnelalternativet var det miljömässigt bästa.

Nu har remissinstanserna sagt sitt, och bedömningarna är blandade. Brodelegationen har naturligtvis sagt ja. Men tunga remissinstanser, som Koncessionsnämnden för miljöskydd, har sagt blankt nej. Kammarkollegiet, som företräder allmänheten, har också vid varje tillfälle sagt nej, från miljömässig synpunkt. Naturvårdsverket har visserligen sagt ja, men det får absolut inte ske några muddringar. Såvitt jag förstår är det omöjligt att uppnå en nollösning utan att muddra i Öresund. Muddringar kommer allvarligt att påverka fisket i Öresund. Vattendomstolen har sagt ja, men med stora förbehåll. Riksrevisionsverket har påtalat att de beräkningar som ekonomin bygger på behöver granskas ytterligare. De ekonomiska beräkningarna är bristfälliga, och det skulle finnas skäl att se över dem.

Kommer Öresundsbron då att klara miljöhänsynen? Nej. Jag har samma uppfattning som Naturvårdsverket. Det är säkerligen möjligt att uppnå en nollösning, men till vilket pris? Till vilket miljömässigt pris skall man muddra i Öresund? Vad kommer muddringarna att innebära för fisket? Ingen har gett svar på den frågan, mer än att man har sagt att det kan antas att det får allvarliga konsekvenser för fisket i Öresund.

Vad kommer det att kosta ekonomiskt att göra de förändringar som behövs med anledning av Vattendomstolens svar, sammantaget med en del andra saker som har uppkommit? Det finns t.ex. någonting som heter City-tunneln i Malmö, som är helt betingad av bron, inte finansierad någonstans och kostar ungefär 3 miljarder. Borde inte den finnas med i beräkningarna? Det är i högsta grad en miljöfråga för malmöborna.

Borde man inte kolla Riksrevisionsverkets ekonomiska beräkningar? 10 000 bilar låter inte speciellt mycket, men om man väger samman det antalet med det antagande som gjordes när beslutet fattades, nämligen att en stor

del av trafiken uppe på HH-leden skulle finnas kvar, blir det en högst avsevärd trafikökning – kanske en dubblering av den trafik som går över sundet i dag. Är det för det första realistiskt, för det andra miljömässigt acceptabelt med en sådan trafikökning?

Jag skall kommentera något av det som Sten Andersson i Malmö sade. Han frågade vilken väg lastbilarna skulle ta. Ja, de tar naturligtvis den närmaste vägen. Det gör de i dag. Åkeriföretagen säger också nästan enstämigt att de inte kommer att använda den här förbindelsen till kontinenten. De hamnar ju på en ö, och det är en lång omväg att åka över Malmö-Köpenhamn om de skall ner till Europa.

Jag skulle dessutom vilja upprepa den fråga som Rolf L Nilson ställde. Expertpanelen är viktig i sammanhanget, bl.a. när det gäller att pröva den tredimensionella lösningen, om en nollösning verkligen är möjlig. Vilket är det bästa sättet? Vore det inte rimligt att invänta expertpanelen? Då får man också göra de kostnadsberäkningar som är betingade av en lösning – om man nu kommer fram till en lösning; det vet vi inte i dag.

Med tanke på det som remissinstanserna har sagt borde Olof Johansson egentligen övertyga sina regeringskolleger om att skrinlägga broplanerna. Det har gjorts en miljöprövning, och en bro håller uppenbarligen inte måttet från miljösynpunkt. Dessutom är de ekonomiska beräkningarna, som bygger på att bron skall finansieras utan att skattemedel används, sannolikt orealistiska. Tiden är nu mogen att pröva ett annat alternativ, som är både mycket fördelaktigare från miljösynpunkt och mycket mer sannolikt ekonomiskt sett, nämligen en borrad järnvägstunnel i HH-leden. Det skulle vara det bästa alternativet från miljösynpunkt, men det är inte prövat ekonomiskt.

Till slut skulle jag vilja fråga miljöministern om han inte delar sin förre partiordförandes synpunkt, att när man skall bygga en spång är det rimligt att göra det där ån är som smalast. Så brukar man väl göra? Borde inte samma regel gälla när vi nu skall bygga en fast förbindelse över Öresund?

Anf. 5 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Det här tenderar att bli en allmän brodebatt. Jag tycker att tillfället är fel valt för det. Den debatten fördes för två och ett halvt år sedan. Nu befinner vi oss förhoppningsvis i slutskedet av den process som skulle leda fram till att avtalet förverkligas.

Helt allmänt vill jag säga att regeringen visar en påfallande stor handlingskraft när det gäller att riva ned välfärdssystem. Men när det gäller att bygga Sverige kan man inte skönja någon handlingskraft.

Vi ingick ett bindande avtal mellan Sverige och Danmark för två och ett halvt år sedan. Då godkände parlamenten i de båda länderna avtalet. Men regeringens talesman svävar fortfarande på målet när det gäller fullföljandet av det.

Miljöministern hänvisade i svaret till regeringsförklaringen från 1991. Där heter det: Avgörande vid miljöprövningen är att en s.k. nollösning beträffande vattengenomströmningen kan uppnås. Det var det villkor man ställde för miljöprövningen och för att fullfölja avtalet. Min fråga är: Gäller denna regeringsförklaring fortfarande?

En följdfråga: Finns det någon remissinstans som hävdar att en nollösning inte kan uppnås? Finns det således någon grund för att säga att det villkor som sattes upp i regeringsförklaringen 1991 för att fullfölja avtalet inte kan uppfyllas? Jag menar att så inte är fallet. Remissutfallet säger oss att det går att uppnå en nollösning. Därför kan man fråga sig: Vad är det då som hindrar oss att fullfölja avtalet?

Den 1 juni i år försäkrade kommunikationsminister Mats Odell här i kam-maren att regeringens ambition var att arbetet med brofrågan skulle drivas så att anläggningsarbetena skulle kunna inledas före årsskiftet – avtalet före-skriver också att man skall arbeta med den målsättningen. Kommunikations-ministern försäkrade uttryckligen att hela regeringen – alla statsråden – stod bakom denna förklaring av regeringens ambitioner.

I dagens nummer av Dagens Nyheter säger Mats Odell att beslutet måste tas före jul. Min fråga till miljöministern är: När kommer regeringen enligt miljöministerns uppfattning fram till ett beslut i den här frågan? Det har ju ryktats att man skulle invänta ytterligare utredningar. Här kräver Rolf L Nil-son och Jan Andersson också att man skall vänta. Så har det varit under de-cennier. Varje gång man har närmat sig ett beslut – aldrig har vi varit så nära som nu – kommer kraven att ytterligare utredningar skall göras. Det är bara förhållningstaktik. Jag hoppas att miljöministern inte nu håller på att placera ut någon ytterligare långbänk i den här frågan.

I slutet av miljöministerns svar finns en något märklig kommentar. Han konstaterar där att det inte finns någon ansökan om utformning av något annat slags Öresundsförbindelse. Nej, tacka för det! Det är ju ett välkänt faktum. Det är ju ändå regeringen och parlamentet som har beställt detta projekt. Det är ett statligt konsortium – som är gemensamt för Sverige och Danmark – som har presenterat utformningen av det.

Rolf L Nilson och Jan Andersson pläderar för att man nu skall börja tänka på ett annat projekt, nämligen tunnelalternativet. I så fall finns det ingen – det försäkrar jag – som är beredd att stå för en ansökan och därmed också ta de ekonomiska riskerna med projektet. Ett av de avgörande skälen för att man valt broalternativet är ju att detta är självfinansierat genom avgifter. Det har gång på gång försäkrats och dokumenterats. Ändå hävdar kritikerna att vi måste analysera detta ytterligare.

Däremot bekymrar man sig inte alls för vilka konsekvenser av ekonomisk karaktär som ett tunnelalternativ skulle få. Järnvägstrafiken betalar ju bara marginella kostnader för den här fasta förbindelsen, och därför blir avgif-terna ganska små. En tunnel betjänar bara järnvägstrafiken, och tunnelalter-nativet måste därför subventioneras av skattebetalarna.

Slutligen en allmän reflexion: Här finns ett bindande, folkrättsligt avtal med ett av våra grannländer. Om nu regeringen av några för mig obegripliga skäl inte skulle anse sig kunna fullfölja detta avtal – vilket anseende tror mil-jöministern att Sverige då kommer att få som avtalsslutande part? Vilka kon-sekvenser får det om man nu skulle springa ifrån det här avtalet? – Jag tycker att det är berättigat och viktigt att se den saken i ett vidare perspektiv.

Anf. 6 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Jag vill säga några ord till Sten Andersson i Malmö.

Sten Andersson sade att motståndet mot bron ökar med avståndet. Nej,

det är inte bara med avståndet som motståndet mot bron ökar. Det ökar även i Malmö med omnejd.

När det gäller transporter som går på gummihjul på asfalt, som Sten Andersson kallade det, vill jag påpeka att speditiönsfirmorna faktiskt redan har sagt att de tar den närmaste vägen, och det är antingen Helsingborg–Helsingör eller direkt från Sverige till Tyskland, inte någon omväg via Danmark.

Den fråga man skall ställa sig är, tycker jag: Varför har vi egentligen en remissomgång? Brukar vi lyssna på vad remissinstanserna säger? Vad har miljöexperterna sagt i den här frågan? Jo, antingen har de sagt nej eller också har de sagt ja med mycket stora förbehåll och mycket stränga krav. De ekonomiska beräkningarna verkar falla ihop som ett korthus.

Det som skrämmer mig och många andra i den här debatten är försöken från några håll att negligera rädslan för miljökonsekvenserna. Man har t.o.m. demonstrerat arrogans mot de människor och organisationer som arbetar för att få fram viktiga fakta, fakta som inte kom fram innan beslutet fattades.

Georg Andersson! Det är klart att det bindande, folkrättsliga avtal som Georg Andersson hävdar finns skall genomföras. Men kom ihåg att det slöts under vissa förutsättningar. Det var vissa krav som skulle uppfyllas innan man kunde genomföra det. Det var alltså inte något kravlöst beslut.

Kravet på att nu gå igenom alla remissyttrandena är inte utslag av någon förhållningstaktik, Georg Andersson. Det är ett renlighetskrav att både för- och nackdelar diskuteras ingående. Om regeringen i framtiden skall förtjäna något förtroende på miljöområdet är det ett grundläggande krav att man går igenom hela problematiken – det är vi många som tycker. Och en av förutsättningarna för att man skall kunna gå igenom hela problematiken är att man inväntar resultatet av den tredimensionella miljöanalysen.

Anf. 7 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Folkpartiet liberalerna hade redan i anslutning till att avtalet om en fast förbindelse över Öresund diskuterades krav på dels en nollösning, dels att ett handlingsprogram mot luftföroreningar i regionen skulle utarbetas.

Det senare kravet avvisades den gången av riksdagen.

Nu har vi fått in olika remissvar. De är, som man kan förvänta sig när många experter är inblandade, litet varierande. En del experter säger nej. Andra säger ja. Vissa har betydande invändningar.

Förhoppningsvis gör nu regeringen en sammanvägning av svaren, med all respekt för hur dessa experter har kommit fram till sina beslut. En fråga är dock fortfarande inte belyst. Det är den delen som handlar om det gemensamma luftvårdsprogrammet, det gemensamma ansvaret för luftföroreningarna. Detta är en miljödebatt. Därför vill jag fråga miljöministern: Har den svenska regeringen, och Olof Johansson, i diskussioner med Danmark tagit upp att man gemensamt skall utarbeta ett luftvårdsprogram? Det tycker jag är oerhört väsentligt.

Rolf Nilson tog upp frågan om muddringen. Till honom vill jag säga att det fortlöpande kommer miljörapporter från bygget av den andra bron vid Femer Bælt, som Danmark är inblandat i. Det har visat sig att det finns 15 %

spill i muddringen. Det har Rolf Nilson alldeles rätt i. Det visar sig också att effekterna av det stora spillet sedan bygget påbörjades 1988 ändå håller på att avta. Blåmusselbankerna tar sig. Ejdrarna, som lever på blåmusslorna, är på väg att återuppnå sitt ursprungliga antal.

De svenska kraven är att det maximalt skall få vara 5 % spill. Det svenska konsortiet säger att det är möjligt, därför att kravet finns från början. Då läggs arbetet upp på ett helt annat sätt än det gjordes vid Store Bælt-bygget. Dessutom medverkar botten i Öresund till att man kan utgå från och lova att spillet kommer att bli maximalt 5 %.

Jag har frågat Olof Johansson om luftvårdsprogrammet. Jag har också frågat om man under ett eventuellt byggande på ett forsknings- och expertmäsigt sätt fortlöpande har tänkt följa vilka miljökonsekvenser det blir, hur de attackeras och hur miljön återhämtar sig.

Anf. 8 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är trevligt att samlas så många i en och samma debatt. Det underlättar inte för mig, men jag vill ändå inte avgränsa mig till att enbart säga att beredning pågår. Jag tänker ta upp ett antal av de principiella frågeställningar som har rests.

Låt mig först ta upp frågan om beslutsprocessen. Den återkommer i alla sådana här debatter. En del säger att man drar detta i långbänk. Georg Andersson tillhör den kategorin. Har vi ont om tid i den här frågan? Ja, det finns en inriktningsformulering om hur detta skall ske. Men det är en inriktning. Det bör Georg Andersson känna till. Jag har ingen avsikt att förhåla någonting. Jag har aldrig haft det.

Jag vill ställa en motfråga. Den behöver ingen svara på. Den är retorisk: Har det ingen betydelse att Vattendomstolen först sade att man skulle komma med ett yttrande före sommaren, att man sedan sade augusti och sedan oktober? Yttrandet från Vattendomstolen kom den 15 november. Därefter skedde en vanlig hantering i en solfjäderremiss. Det innebar att de sex olika instanserna 14 dagar därefter hade ytterligare en vecka på sig att avgöra om de ville yttra sig om varandra. Expertpanelen kom med sitt senaste utlåtande den 2 eller 3 december. Är inte detta relevant i ärendet?

Vi har alltså en vecka på oss i Miljö- och naturresursdepartementet. Jag ställer bara frågan: Hur kan sådana frågeställningar över huvud taget komma upp? Det är i synnerhet märkligt när de kommer från personer som borde veta hur ett regeringskansli fungerar. Jag måste säga att jag blir upprörd.

Förseningar har inte skett under den här regeringens tid. Om de har skett har de skett tidigare.

Jag skall nu ta upp frågan om miljöprövningen. Det är klart att vi har ett ärende att hantera. Det är fastlagt i avtal och i sökandens ansökan. Det är vad vi har att pröva. Det gör vi, ingenting annat. Man kan ha synpunkter på hur detta har skötts tidigare. Jag har mycket starka sådana.

Jag kanske inte skall vidga debatten för mycket, men jag vill tala om att departementet i dag för första gången under hela denna process förhoppningsvis har en helhetsbild. Det är klart att vi, nu när vi ser helheten, kan konstatera att saker och ting har gjorts i fel ordning. Det rimliga hade varit

att miljökonsekvensbeskrivningar och miljöprövningar hade gjorts utan bindande avtal med en annan stat. Jag säger återigen: det är inte den nuvarande regeringen som har hanterat ärendet på detta sätt.

Det finns naturligtvis ansvar på annat håll för att miljön ses som en restpost. Det finns helt enkelt ett annat synsätt. Man tycker att det får bli vad det blir och att man sedan skall ta hand om konsekvenserna. Det handlar alltså om miljövard och inte om miljöpolitik som samhällsplanering.

Jag är mycket engagerad i dessa frågor. Jag har en viss förmåga att se igenom vad som har hänt under processens gång. Det finns inte någon anledning för Georg Andersson att sätta sig på några höga hästar eller som domare i det här fallet.

När det gäller de frågor som har ställts under debatten konstaterar jag att vi, när regeringen bildades, var överens om hur denna fråga skulle hanteras, med de förutsättningar som dessförinnan var fastlagda. Det betyder att det inte är så svårt att se att vattengenomströmningsfrågorna har avgörande betydelse. I övrigt skall lagarna tillämpas precis som de har stiftats här i riksdagen och överlämnats till regeringen. De aktuella lagarna är naturresurslagen och vattenlagen. Båda är tillståndslagar. Det är fråga om att säga ja eller nej. Man kan foga villkor vid ett ja. Det är mycket enkelt. Vi försöker göra bästa möjliga av den situation som vi har ärvt.

Jag tror inte att man skall lägga in några mer sofistikerade tolkningar av att t.ex. frågan om Öresundsförbindelsen fanns med i regeringsförklaringen. Det är klart att vi var medvetna om att miljökonsekvensbeskrivningar enligt Esbokonventionen också skulle kunna innebära en möjlighet för sökanden att komma med andra alternativ, om man så ville. Så kan jag uttrycka mig. Så är det. Detta erbjöds dem. Det har vid flera tillfällen här i kammaren varit debatt med Görel Thurdin om detta. Det är bakgrunden.

Fru talman! Jag återkommer senare till övriga frågor.

Anf. 9 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill göra en ganska allmän reflexion. Det finns i debatten – det har uttryckts här av Georg Andersson och Sten Andersson i Malmö – en tendens att vifta bort problemen kring Öresundsförbindelsen. Det sägs att man har tjatat om denna fråga sedan 1886, eller när det nu var man började, och låt oss nu komma till skott.

Jag tycker att det bygger på en oerhört förenklad syn och ett förträngande av viktiga fakta. Ett faktum som borde vara uppenbart för alla är att diskussionen om Öresundsförbindelsen engagerar folk mycket djupt och klyver nästan alla politiska partier mitt itu. Undantaget är möjligen Moderaterna. Socialdemokraterna är delade i frågan. Så sent som för någon vecka sedan fick Folkpartiets partistyrelse kalla in extra folk för att man skulle kunna fatta ett beslut som stämde överens med regeringens uppfattning.

Det är inte alls så, som Sten Andersson säger, att de partier som är motståndare till just den här utformningen av förbindelsen är dåligt representerade i M-län – tvärtom. Hela den moderata organisationen i Helsingborg är motståndare. Moderaterna i Lund är uttalat emot denna lösning. Detta var några exempel. Engagemanget är inte beroende på något slags utvecklingsfientlighet eller på ett motstånd mot en förbindelse. Vi är intresserade av att

få en bra och väl fungerande trafik över till vårt systerland Danmark och få bra kommunikationer mellan Malmö och Köpenhamn, där problemet finns.

Vi vill ha en modern lösning som tål framtiden och som är förenlig med de mål som vi har ställt upp för framtiden. De målen gäller inte bara att miljön inte skall bli sämre. Det är uttalat så att den skall bli bättre. De lösningar som är föreslagna och uppvisade hittills innebär ingen möjlighet till förbättringar. I bästa fall erbjuder de en s.k. nollösning på problemet, dvs. att det inte blir sämre än vad det är i dag. Detta är inte tillräckligt om man ser det i relation till de andra åtaganden som vi har. Det är definitivt inte förenligt med åtagandet att Östersjön skall återställas, förbättras och åter bli ett fungerande, levande biologiskt system.

Anf. 10 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Såsom efteranmäld till den här debatten har jag bara tre minuter på mig för ett inlägg. Jag har ingen taletid därefter.

Jag blev inte riktigt klok på varför miljöministern blev så indignerad. Jag förstår inte vad hans tal om inriktningsformulering syftar på. Jag konstaterar att regeringen snart har haft hela sin mandatperiod på sig att förverkliga det här avtalet. Det är två och ett halvt år sedan det tecknats. Kommer det att fattas ett beslut före jul? Det säger kommunikationsministern, och det antyder statsministern då och då. Eller blir det fråga om ytterligare förhållning? Kommer långbänken in, miljöministern?

Saker och ting har inte tagits i rätt ordning, säger miljöministern. Han syftar på min handläggning av den här frågan. Miljöministern måste känna till förhållandet. Riksdagen har med stor majoritet godkänt det här avtalet och den här handlägningsordningen. Personligen ville jag – och det har jag gett offentlighet åt – gå fram med en lag om Öresund för att få miljöprövningen synkroniserad med den danska lagstiftningen och handlägningsordningen. De som hade det formella ansvaret för miljöfrågorna ansåg att man borde tillämpa naturresurslagen på sedvanligt sätt för att misstanken inte skulle uppstå att vi smusslade och trixade med Öresundsförbindelsen. Det var nödvändigt att ingå ett avtal med danskarna för att kunna få fram ett projekt som kunde prövas.

Detta var ett moment 22 som det gällde att bryta sig ut ur för att det över huvud taget skulle hända något i den här frågan. Det hade varit lätt att bara skjuta den ifrån sig och med formella motiv skjuta hela projektet på framtiden.

Det var som sagt en stor majoritet i riksdagen 1991. Nu säger Rolf L Nilsson att vi nonchalerade och inte ville göra en analys. Snälla Rolf L Nilsson, finns det någon fråga som har utretts så grundligt, länge, omfattande och seriöst som frågan om en Öresundsförbindelse? Jag tvivlar på det.

För mig är en bro en bättre trafiklösning än en tunnel. För mig är det framför allt avgörande att finansieringen av den fasta förbindelsen kan, om man bygger en bro, ske genom trafikantavgifter. Den behöver då inte belasta statsbudgeten. Den som har erfarenhet av att försöka få fram pengar till infrastruktur vet att det inte är så lätt att göra det över statsbudgeten. För mig framstår det som ganska angeläget att få till stånd projekt i mina hemtrakter, t.ex. Botniabanan, över statsbudgeten. Statsbudgeten borde inte belastas

med finansieringen av en tunnel under Öresund när det finns andra alternativ som kan finansieras med avgifter.

Prot. 1993/94:41
10 december 1993

Anf. 11 JAN ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill göra en kortfattad kommentar som jag glömde i mitt förra inlägg. Sten Andersson i Malmö talade om kostnadsförhöjningar i samband med projektet med en tunnel över engelska kanalen. I det sammanhanget bör man också titta på bron över Store Bælt. Den har blivit betydligt dyrare än vad man beräknade. Jag tror att det rör sig om 60–70 % mer än i beräkningarna. Det finns skäl att tro att även en bro över Öresund skulle drabbas av en liknande utveckling.

Alternativet med en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör, Georg Andersson, är inte ekonomiskt prövat. Det har gjorts en utredning. Den kom fram till 6 miljarder. Det är mycket mindre än vad det skulle kosta med en bro eller en tunnel mellan Köpenhamn och Malmö. Det är ett alternativ som sannolikt skulle klara sig både ekonomiskt och miljömässigt.

Det är riktigt att det kan vara en nollösning. Men till vilket pris? Skall vi godkänna muddringar i Öresund, som kan förstöra för fisket? Naturvårdsverket tror att det blir problem. Får det kosta hur mycket pengar som helst? Ibland kan man undra vad vi skall med en miljöprövning till. Det verkar på en del ja-sägare som att det är helt onödigt, oavsett vad instanserna har sagt. Jag delar miljöministerns uppfattning att vi borde ha haft en annan beslutsordning. Jag vill referera vad jag sade i en tidigare debatt:

Med tanke på detta har ett antal socialdemokrater från västra Skåne, Kvinnoförbundet, SSU och Broderskapsrörelsen väckt motioner i denna fråga. Vi har sagt att man borde göra en miljökonsekvensanalys innan man fattar ett beslut om vilket förbindelsealternativ som är det bästa. Analysen skall dels på ett bättre sätt än vad som i dag har gjorts undersöka miljöfrågorna, bl.a. vattengenomströmningen, dels göra en samlad bedömning av hur trafikutvecklingen i regionen påverkas av olika alternativ. Detta skall alltså göras innan beslut fattas.

Om detta hade gjorts är jag ganska säker på att det hade blivit ett nej. Vi har haft en knepig beslutsordning. Jag erkänner det. När vi har en miljöprövning är det rimligt att vi tar den på allvar, lyssnar på remissinstanserna och väger samman det med de ekonomiska konsekvenserna.

Anf. 12 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Här har vi nu kunnat lyssna till bl.a. en folkpartist – Folkpartiet ingår i den nuvarande regeringen – och en socialdemokrat – Socialdemokraterna genomdrev brobeslutet. Är det en tillfällighet att båda dessa personer kommer från Helsingborgstrakten? Frågan kan förbli obesvarad.

Jan Andersson, det är klart att jag sade i mitt anförande att stora byggen sällan håller kalkylen. Men mina argument vilar på en fast grund. Erfarenheten av att bygga broar är betydligt större än att bygga stora tunnlar under vatten. Det finns faktiskt inte så många tunnlar. De som finns och som byggs har spräckt alla kalkyler på ett oförklarligt sätt.

Fru talman! Det är ett i stort sett enigt svenskt näringsliv som står bakom en kombinerad bil- och järnvägsbro mellan Malmö och Köpenhamn. Det

Svar på
interpellationer

sägs här att åkeriföretagen är motståndare. Men när jag går runt i Malmö kan jag se stora lastbilar där det står skrivet: "Vi åkare kräver en bro!" Jag har svårt att tänka mig att de kör runt med dekal som pratar mot dem själva. Det är inte helt logiskt att agera så.

Återigen har frågan kommit upp om att utreda huruvida det skall vara en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör. Det var danskarna som förkastade detta alternativ. Alla är överens om att en tunnel inte kan finansieras av brukarna, utan den måste finansieras av skattebetalarna – alltså även de personer som aldrig kommer att använda tunneln. Vill ni som vill ha en tunnel verkligen att andra som inte skall använda den skall tvingas betala för den med sina skattepengar?

Siw Persson säger att ekonomin faller ihop. Jag undrar vilka undersökningar hon baserar det påståendet på. Det kan finnas enskilda forskare. Men sammantaget talar allt för att budgeten är positiv för bron.

Fru talman! Det är min bestämda uppfattning att om hjulet inte redan skulle vara uppfunnet, skulle det finnas ledamöter i denna kammare som i fråga om att uppfinna hjulet skulle säga nej till en sådan utveckling.

Anf. 13 MARGITTA EDGRÉN (fp):

Fru talman! Jag vill klart markera att jag inte gillar att flera har ifrågasatt andras motiv. Ibland är det helsingborgare som utges för att rösta på ett visst sätt för att de är just helsingborgare, ibland är det små partier som inte har representation här eller där. Det är inte värdigt denna kammare, och jag tycker att vi skall sluta med det.

Jag förutsätter att jag får svar från miljöministern när det gäller mina frågor om diskussionen med Danmark om ändringar i planerna för nollösning och gemensamt luftvårdsprogram och att löpande följa effekterna under byggandet.

Jag begärde egentligen ordet för att jag vill vända mig till Rolf Nilson. Jag tycker att han lät antyda att Folkpartiets ledamöter i partistyrelsen var manipulerade att rösta på ett visst sätt. Jag vill göra klart att det var fråga om ett helt vanligt partistyrelsemöte. Partiet har fram till nu öppet och med högt i tak debatterat frågan men vägrat att låsa sig fast i en ståndpunkt i väntan på svaren från remissinstanserna. Nu anses ett tillräckligt underlag finnas. Det finns en bedövande enighet i partiet för en fast förbindelse.

Vidare kan partiet ha olika tilltro till de experter som har uttalat sig. Med utgångspunkt i detta har det blivit en i och för sig inte bedövande övervikt för ett ja till projektet men dock en rejäl övervikt. Det har inte manipulerats fram. Beslutet bygger på de bedömningar som var och en som liberal har fått göra med utgångspunkt i det stora samlade material som nu finns.

Anf. 14 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö sade att det var en tillfällighet att bromotståndarna finns i Helsingborgstrakten. Vidare säger han att han minns sett bilar i Malmö som far runt med dekal där det står att de kräver bron. Vilken fantastisk tillfällighet att de kör runt i just Malmö och inte i Helsingborg.

Vi har olika åsikter i denna viktiga fråga. Det är ju inte så konstigt. I alla

sammanhang är det ett ord som är oerhört viktigt att tänka på och leva efter, nämligen att var ödmjuk. Ödmjukheten är oerhört viktig, särskilt när det gäller villkoren för miljön och naturen. Vi skall komma ihåg att ödmjukhet är en förutsättning för att både människor, djur och växter skall få en rimlig chans att leva även i framtiden. Kom ihåg att i denna fråga skall vi låta bli att vara arroganta mot varandra. Vi skall vara ödmjuka och se till att alla delar belyses ordentligt.

Anf. 15 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill gärna tacka för det senaste inlägget i frågan. Jag tror att alla inser att detta är en svår fråga att hantera.

Det finns en historisk bakgrund, och det har funnits delade meningar under denna vid det här laget ganska långa tid. Man kunde naturligtvis ha varit mer förutseende – därav min tidigare indignation. Denna regering har inte haft möjlighet att påverka förloppet. Vi har inte ens påverkat den förändrade situationen i Europa, dvs. med murens fall och när Europa höll på att kantra. Vi har naturligtvis inte kunnat påverka fallissemang i frågan om förbindelsen över Femer Bält. Den frågan har tills vidare försvunnit ur bilden. Den påverkar också transportsträckor, ekonomi, en bra trafikföring osv. Det finns många sådana förutsättningar som är som de är därför att det finns delade meningar mellan olika parter.

Men miljöprövning är inte något som skall slängas in hur som helst i efterhand. Det är en allvarligt menad process. Jag utgår från att alla instämmer i detta. Bästa möjliga görs nu för att prövningen skall vara så saklig som möjligt.

Det hela handlar primärt om tillämpningen av två lagar som har sina rötter i denna lagstiftande församling. En av dessa lagar är vattenlagen. Den har inte nämnts särskilt mycket. Men lagen är vidare till sin syftning än vad folk i allmänhet har klart för sig. Det finns paragrafer i t.ex. tredje kapitlet som handlar om dessa frågor. Enligt 1 § får ett vattenföretag inte komma till stånd, om det med hänsyn till valet av plats eller på något annat sätt möter hinder från allmänna planeringssynpunkter. Den paragrafen visar på det jag sade först, nämligen ett ja eller nej i tillståndsfrågan. Där är en sådan paragraf relevant, dvs. frågan skall prövas.

En annan sak som därutöver är viktig att säga framgår av 3 §, nämligen att även om det inte finns något hinder mot ett vattenföretag enligt 1 eller 2 §, får det inte komma till stånd om någon skada eller olägenhet av större betydelse därigenom uppkommer för allmänna intressen. Utan hinder av första stycket får företaget komma till stånd, om regeringen finner att företaget är av synnerlig betydelse från allmän synpunkt. Här måste alltså en avvägning ske.

Vidare har vi frågan om ekonomin. Ekonomin är inte isolerad i någon särskild påse för sig. Enligt 4 § får ett vattenföretag komma till stånd endast om fördelarna från allmän och enskild synpunkt av företaget överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av det. Vattenlagen är ju också den lag som jag har föredragningsansvaret för.

Därmed har jag gett grunden till varför det är viktigt att följa ett sådant projekt. Vid ett ja-svar är det självklart att man följer hela byggprocessen,

att man på forskningssidan följer upp vad som händer och att man skapar förutsättningar för en miljöanpassad region i samarbete med, i det här fallet, Danmark. Det är naturligtvis en stor brist. Detta skulle ha kunnat hända oavsett diskussionen om förbindelsen, eftersom det är fråga om ett gemensamt område, där man bör ha en större regional samplanering när det gäller de åtgärder som är nödvändiga i ett område som är så känsligt miljömässigt. Alldeles bortsett från vattengenomströmningen är det så – med försurning och med skogar som dör. Självfallet är detta nödvändigt. Det är i varje fall min uppfattning.

En annan fråga är: Hur skall man kunna göra det här så bra som möjligt? Ja, en viktig förutsättning t.ex. för att trafikföringen skall bli bra är att det blir fråga om en helhet. Man skall inte behöva ha problem med att kunna främja kollektivtrafiken i ett sådant här projekt. Det är klart att frågan om en citytunnel har betydelse för vilken sorts trafikföring man får.

Det är därför litet synd – för att ta till ett understatement – att de frågorna inte har konkretiserats när det gäller vare sig beslut eller ekonomi. Om det hade skett skulle man ha haft denna helhet till förfogande för bedömning.

Självfallet har vi aldrig någonsin underskattat Danmark och danskarnas kunskaper om svensk lagstiftning. Den frågan behöver vi inte ägna oss åt här. Danskarna är fullt medvetna om den process som pågår här och de förutsättningar som vi har att följa. Jag har sagt till Svend Auken och våra danska vänner när de var på besök här i Stockholm senast att vi eftersträvar ett beslut före årsskiftet. De har godtagit det beskedet. Jag hoppas att också andra kan göra det.

Anf. 16 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill ta upp en fråga som kan ses som en detalj och som håller på att försvinna ur resonemanget. Det gäller den tredimensionella genomströmningsanalysen, som expertpanelen i Rungsted menar att man borde ta hänsyn till. Jag vill upprepa min fråga till Olof Johansson: Kommer regeringen att invänta resultatet från den analysen, som är beräknat till halvårsskiftet 1994? I övrigt vill jag hänvisa till vad jag sade i mitt inledningsanförande. Jag tycker att det är bra att få snabba besked; ju snarare vi får ett nej till den här lösningen, desto bättre, eftersom vi då kan gå vidare. För fullständighetens skull bör man ändå enligt min mening invänta den analysen.

Sedan vill jag säga mera allmänt till diverse debattörer: Jag har ställt interpellationen till miljöministern därför att jag gör den bedömningen att det är miljöfrågorna som är de absolut viktiga i det här sammanhanget, och det är de frågorna som är framtidsfrågorna. Det är också de frågorna som vi har varit dåliga på att lösa. Framför allt har vi varit dåliga på att ta helhetsgrepp. Det är en ny sorts tänkande för politiker och – tror jag – också för experter att se till helheter, se till samspel mellan ekonomi och miljö, se till samspel mellan tekniska trafiklösningar och luftföroreningar, återverkan på växtsystem, på människors hälsa, osv.

Den här typen av frågor har hittills kommit i andra hand. Hela beslutsprocessen i fråga om en förbindelse över Öresund är en illustration på just detta. Man slänger in jätten i ugnen efter degen. Man borde alltså, som andra ta-

lare har påpekat, ha gjort miljöprövningen innan man utformade en konkret lösning.

Jag tycker att det borde vara uppenbart för de flesta att man alltid kan fixa till trafiklösningar, tekniska lösningar, om man ger sig tid, om man utnyttjar modern teknik och om man tar saker i rätt ordning. Detsamma gäller ekonomin. Den kan man också klara av på helt vanligt sätt genom prioriteringar. Har vi råd med detta, eller har vi inte råd med detta? Om vi har råd, när skall vi då genomföra det? Hur förhåller det sig till andra projekt? Hur skall projektet finansieras – genom avgifter, skatter, lån eller en mix av detta? Den typen av analyser är vi politiker och vetenskapsmän vana vid att göra. Vi är däremot inte vana vid övergripande helhetslösningar, miljösystemlösningar.

Prot. 1993/94:41
10 december 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 17 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Först några ord om värdighet. Jag tycker inte det är ovärdigt av mig att påpeka att två av motståndarna till en bro mellan Malmö och Köpenhamn kommer från Helsingborg. Det skall man kunna uttala i denna riksdag utan att bli beskydd för att vara mer eller mindre värdig.

När jag pratade om bilar och dekal, Siw Persson, sade jag *lastbilar*. Det var det som var konstigt. Det sägs att åkerierna är motståndare till en bro mellan Malmö och Köpenhamn, men ändå tillåter de dekal på de egna lastbilarna. Man sågar väl inte av den gren man sitter på. Det brukar vara en mycket, mycket farlig verksamhet.

Rolf L Nilson förde i sin interpellation ett stort resonemang om ekonomin i detalj, och Siw Persson talade om att ekonomin rasar samman. Men ingen av dem har här talat om varifrån de hämtar de uppgifterna. De står här i kammaren och kastar ur sig de uppgifterna utan att med ett ord tala om var de kommer ifrån.

Det är klart att det finns motståndare till bron. Det är framför allt fackliga organisationer som Transportarbetareförbundet och Sjöfolksförbundet. Jag förstår dem. De agerar utifrån sina medlemmars och sina föreningars intressen. Men de får lov att acceptera att utvecklingen går vidare. Jag hoppas att de har lärt sig den läxa som engelsmännen sent omsider lärde sig. Engelsmännen kastade ju under 1800-talet ut vävstolarna från fabriken av rädsla för att vävstolarna skulle stjäla arbete. Vi har senare sett att de inte har gjort det.

Fru talman! Jag vill sedan ställa en kanske litet skämtsam men ändå fullt berättigad fråga om broars längd. När blir en bro negativ, vid vilket antal meter? Är det vid 500 m, vid 1 km eller vid 2 km? Det finns ju i Sverige och över hela världen massvis med broar av olika längd, men när man diskuterar Öresundsbron bryter den stora negativismen ut. Jag har litet svårt att förstå det.

Till sist vill jag, fru talman, tacka statsrådet för att han sade att ett beslut förhoppningsvis skulle komma innan det här året är slut. Jag hoppas att det också blir fallet i verkligheten.

Anf. 18 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Som de uppmärksamma noterade inkorporerades många svar på frågor som jag inte direkt har adresserat i mina citat ur vattenlagen. Det

är en ganska bred lag, och det gäller även de paragrafer som har direkt koppling till vattenföretaget som sådant, dvs. frågor som rör någonting som byggs i vatten. Det handlar om ekonomi, det handlar självfallet om miljö, och det handlar om att ställa nytta mot skada och olägenhet, att göra avvägningar.

Jag har inte yttrat mig explicit om expertpanelen. Denna har tillkommit under den här regeringens tid, eftersom vi ansåg att det behövdes en förankring runt hela Östersjön. Det är ju egentligen det viktigaste man kan säga i den här debatten, att det handlar om Östersjöns framtid.

Självfallet skall man söka expertkunskap, så brett förankrad som möjligt, med utgångspunkt från den miljö man har att pröva. Nu har expertpanelens synpunkter i senaste omgången kommit så sent som 2–3 december, då den hade sitt möte. Därefter fick vi handlingarna. Självfallet kommer regeringen att väga in också dess synpunkter i beslutet. Någonting annat vore märkligt. Men regeringen har inte någon färdig uppfattning. Detta material är en del av det som har tillkommit under den allra senaste tiden.

Jag vill inte skapa intrycket att regeringen vill förhala och förskjuta av någon sorts beslutsångest eller för att det är problematiskt. Visst är det besvärligt. Det är väl inte någon nyhet. Jag har i varje fall svårt att se nyheten i detta. Det är ett mycket omfattande arbete. En del uppgifter har inkommit under sen tid. De skall naturligtvis också analyseras och inte bli diskriminerade på grund av att de har kommit sent.

Det finns även andra saker som så att säga ligger i den sista kurvan av behandlingen. Andra stater runt Östersjön kan komma med synpunkter. Enligt muntligt förkljudande lär Finland komma med sådana. Jag har fortfarande inte fått några. Men det är möjligt att Finland som Östersjöstat kommer att ha synpunkter. Självfallet skall också detta vägas in i sammanhanget.

Trots att det är så ont om tid eftersträvar regeringen ett beslut före årsskiftet. Naturligtvis kan beslut av detta slag utformas litet olika. Jag har i dagens debatt velat undvika att gå in på det. Det pågår beredning, och jag är glad att debattörerna i dag har respekterat att vi har litet olika roller just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1993/94:52 om bostadspolitiken

Anf. 19 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Oskar Lindkvist har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att upprätthålla en långsiktigt hållbar årlig nyproduktion av bostäder av den omfattning som Boverket anser erforderlig.

Bostadspolitiken på 1980-talet syftade i stor utsträckning till att upprätthålla ett högt bostadsbyggande i hela landet. Så skedde också. Effekten blev emellertid samtidigt att kostnaderna för att producera bostäder och därmed för att bo i de nyproducerade bostäderna steg – och steg mycket kraftigt. En om inte helt avgörande så dock starkt bidragande orsak till kostnadsutvecklingen var, vill jag påstå, de bostadspolitiska åtgärder som vidtogs under framför allt senare delen av 1980-talet. Jag tänker bl.a. på den s.k. räntebidragstrappan som infördes i räntebidragssystemet 1986. Beslutet motivera-

des med att man ville begränsa bidragsgivningen för produktionskostnadsbelånade projekt men innebar i praktiken att man öppnade stödssystemet för fler och allt dyrare bostadsprojekt. Jag tänker vidare på de ändringar i grunderna för beräkning av låneunderlag och pantvärde som gjordes år 1989. Ändringarna innebar en kraftig höjning av det s.k. lånetaket i förening med en ordning för beräkningen av lån och bidrag som innebar att ju dyrare man byggde, desto mer lån och bidrag fick man. Jag vill också erinra om de speciella stimulansbidrag, såsom hyresrabatter och nybyggnadsbidrag, som infördes vid två tillfällen på 1980-talet med motiveringen att bostadsförsörjningsläget krävde särskilda subventioner så att även produktionskostnads- mässigt mycket dyra bostäder kunde efterfrågas av de bostadssökande.

Resultatet av en politik där man med hjälp av sådana subventioner och regleringar försöker skapa förutsättningar för ett visst bostadsbyggande ser vi nu.

Regeringens politik går ut på att skapa rimliga förutsättningar för bostadsbyggandet och fastighetsägandet så att hushållens efterfrågan på bostäder kan tillgodoses på hushållens villkor och utan omfattande kostnadsdöljande subventioner. Statens övergripande ansvar är att främja god hushållning, vilket här innebär att bostadsbyggande och fastighetsäggande ges sådana villkor att byggare och ägare stimuleras att hålla sina kostnader låga. En grundläggande förutsättning för en positiv utveckling för bostadsmarknaden, liksom för andra sektorer av näringslivet, är också en låg ränta.

Från dessa utgångspunkter har ett omfattande förändrings- och förenklingsarbete bedrivits och genomförts sedan hösten 1991. Ett nytt system för statliga bostadssubventioner har införts. Systemet gör bl.a. sambandet mellan kostnaden för att producera en bostad och kostnaden för att bo i den tydligare och därmed bostadskonsumenten mera priskänslig för höga produktionskostnader.

Gamla villkor för statens stöd till bostadsbyggandet har avskaffats. Byggare och fastighetsägare har på så sätt fått större frihet bl.a. när det gäller val av konkurrensmedel.

En rad avregleringar inom bostads- och byggnadsväsendet har genomförts. Det handlar främst om ändringar för att ta bort onödiga och kostnadsfördyrande detaljregleringar. Ändringarna skapar emellertid också förutsättningar för byggare och fastighetsägare att bygga bostäder efter bostadskonsumenternas behov och önskemål.

Till den här bilden hör vidare de utgiftsbegränsande åtgärder i fråga om räntesubventionerna till äldre bostadshus som har beslutats. Åtgärder av detta slag är nödvändiga, eftersom de skapar förutsättningar för lägre räntor.

Till bilden hör också det av regeringen framlagda förslaget om åtgärder för att stabilisera bostadskreditmarknaden, liksom förslaget om att ändra fastighetsskattesatsen och att vad gäller reduktionsreglerna för skatten jämställa ny- och ombyggnad.

Sammantaget har genom det förändrings- och förenklingsarbete som regeringen påbörjade hösten 1991, tillsammans med en ekonomiskt ansvarsfull finans- och skattepolitik, grunden lagts för en utveckling som ger rimliga förutsättningar för byggare och fastighetsägare att på sunda ekonomiska villkor möta hushållens bostadsefterfrågan på hushållens egna villkor – och det är

viktigt att betona att det är hushållets villkor och inte Boverkets villkor som gäller, Oskar Lindkvist – och utan omfattande kostnadshöjande subventioner via skattesedeln.

Vid vår föregående interpellationsdebatt lovade Oskar Lindkvist att på nytt återkomma med en interpellation för att få diskutera bostadspolitiska frågor. Jag såg positivt på detta eftersom jag tror att inte minst byggbranschen är betjänt av att vi utvecklar vår grundläggande syn på detta område. Det var därför med vissa förhoppningar jag såg fram emot de alternativa förslag Oskar Lindkvist skulle redovisa. Det är emellertid med besvikelse som jag konstaterar att Oskar Lindkvist kommer tomhänt till denna debatt. Oskar Lindkvist har inte några egna förslag som vi kan debattera. Sedan det beryktade räntelånesystemet har socialdemokraterna inte presenterat något eget konstruktivt förslag på det bostadspolitiska området. Man har lyckats kopiera en enskild riksdagsmotion med förslag om ett räntebidragssystem som påminner mycket om det som riksdagen beslutat om. Detta förslag prövades för övrigt redan i det utredningsarbete som föregick riksdagsbeslutet i juni 1992. En av nackdelarna med exakt det förslag som socialdemokraterna nu i stort gjort till sitt, utan att kunna ange nödvändiga preciseringar, är att det förutsätter ett ökat fastighetsskatteuttag som dessutom skall variera över tiden. Det är uppenbart att en sådan ordning skulle leda till betydande osäkerhet om bostadskostnaderna för hushållen oavsett om de bor i äldre bostadsfastigheter eller i nyproducerade bostäder.

I sin interpellation hävdar Oskar Lindkvist att byggbranschen och bostadskreditmarknaden tappat förtroendet för den politiska viljan och förmågan att ta ansvar för en långsiktigt hållbar bostadspolitik. En sådan kritik faller på den föregående regeringen, som bedrev en sådan ekonomisk politik och bostadspolitik som alldeles uppenbart blev ohållbar. Den spekulationsbubbla som socialdemokraterna tillät växa fram från mitten av 1980-talet har spruckit. De förändringar som nu genomförs blev nödvändiga till följd av den politik som tidigare förts.

Regering och riksdagsmajoriteten fattar nu de beslut som krävs för att skapa en bra bas för en långsiktigt hållbar bostadspolitik. Oskar Lindkvist skulle kunna medverka till den politiska stabilitet som byggbranschen efterfrågar genom att exempelvis klargöra att socialdemokraterna inte avser att lägga fram förslag om förändringar i det räntebidragssystem som gäller nyproduktionen sedan 1993, och att man inte tänker föreslå höjning av fastighetsskatten på det sätt som förutsatts i den bostadspolitiska rapport som socialdemokraterna tog fram till sin kongress! Det är genom sådana uttalanden om insikten om de verkliga problemen som socialdemokraterna bäst kan medverka till stabilitet för byggbranschen och stabilitet inom bostadssektorn.

Anf. 20 OSKAR LINDKVIST (s):

Fru talman! Tack för svaret på min interpellation. Det är på tre sidor. Som vanligt inleds Bo Lundgrens svar med en lång skildring av 80-talets fasor.

När han senare kommer in på min frågeställning, som han för övrigt undviker att svara på, är han förvånad över att jag kommer tomhänt. Jag skulle

tydiligen ha haft med mig ett svar, men vid den här frågestunden är det faktiskt Bo Lundgren som är svarande.

Låt mig först säga några ord om 80-talet. Bo Lundgren har ju en poäng när han pekar på den höga inflationen och den höga realräntan. Det är helt klart. Detta påverkade kostnadsläget generellt under 80-talet, även bostäderna. Att ansvaret för detta är den socialdemokratiska regeringens är lika självklart. Regeringarna skall stå till svars för sin politik. Men Bo Lundgrens 80-tal är inte mitt 80-tal.

I mitt 80-tal lade den socialdemokratiska regeringen fram ett krispaket för att komma till rätta med just den höga inflationen och överhettningen i ekonomin. Då framtvingade moderaterna och vänstern en regeringskris.

Vi hade ett högt bostadsbyggande på 80-talet. I december 1993 är bostadsbyggandet det lägsta på 50 år. På 80-talet hade vi en fungerande arbetsmarknad på bostadsområdet. Nu har vi en rekordstor arbetslöshet. Vi hade en kraftig efterfrågan på bostäder på 80-talet. Nu har vi ingen efterfrågan alls. På 80-talet hade vi bruksvärderade bostäder. Nu har vi fått enorma hyreshöjningar med konkurser och vräkningar. På 80-talet hade byggföretagen fullt upp. I dag är de flesta utan jobb. Den här listan skulle kunna göras väldigt lång.

Jag vill gärna säga till Bo Lundgren: Ta nu ert ansvar för er politik! Det är alltid regeringen som har ansvaret. Skyll inte ifrån er! Bo Lundgren gör det återkommande i sina svar. Överge fegheten! Ta ansvaret! Det är den borgerliga regeringens ansvar som debatten gäller och ingen annans.

I dessa dagar får vi socialdemokrater många brev som gäller bostäderna. Det gäller bl.a. hyrorna. En del som skriver hör hemma i de bostadsrättsföreningar som kommit till under de senaste åren, men vi får även brev, telefonsamtal och uppvaktningar från folk högt uppe i byggföretagens värld. De är enormt bekymrade. De vill bygga. Byggmaterialindustrin vill sälja. Målnarna vill utöva sitt yrke. Byggnadsfolket vill ha jobb. Protester och demonstrationer avlöser varandra, men det bekymrar inte regeringen.

Bo Lundgren, ett av sex statsråd som anses skickade att handlägga bostadsfrågorna, kommer ständigt tillbaka till sitt 80-tal. Jag frågade inte om 80-talet. Jag frågade faktiskt om 90-talet.

På två år har den sociala bostadspolitiken ersatts av avregleringar och avvecklingar. Det kommunala inflytandet har ersatts av privatiseringar. Markvillkoret är borttaget, kommunala bostadsförmedlingar likaså, samtidigt som bostadspolitiken är på katastrofkurs.

Min fråga gällde som sagt framtiden. Av de väljarundersökningar som utförts kan man, även om de är begränsade, utläsa att många har en stark misstro till regeringens politik.

Inom ramen för min interpellation vill jag nu fråga vad regeringen tänker göra. Det utelämnade Bo Lundgren i svaret. Vad tänker ni göra åt det låga bostadsbyggandet? Vad gör regeringen åt ROT-sektorn? Vad gör regeringen åt bostadskreditmarknaden?

I bostadsutskottet fick vi inget gehör för att regeringens omfördelningslån också skulle utgå enligt 1992 års system. Det skulle annars ha gagnat väldigt många bostadsrättsföreningar som är hårt utsatta.

Bo Lundgren avslutar sin allmänna information med att begära en social-

demokratisk uppslutning kring den moderata bostadspolitiken. Det är faktiskt inte vår uppgift att agera livräddare åt en misslyckad borgerlig regering. Av det svaret kan Bo Lundgren dra den självklara slutsatsen att en socialdemokratisk regering får som huvuduppgift att återupprätta den sociala bostadspolitiken och försöka samla ett brett mittfält i svensk politik kring en sådan uppgift.

Sedan säger Bo Lundgren att jag inte har något alternativ. Då vill jag slutligen påminna om att vi varje år sedan förlustvalet 1991 har fört fram förslag i bostadsutskottet och i riksdagen om en parlamentarisk utredning för att åstadkomma en långsiktig lösning av bostadsfinansieringen. Det har regeringspartierna sagt nej till.

Anf. 21 HARRY STAAF (kds):

Fru talman! Jag har under mina drygt 25 år i kommunal verksamhet upplevt den cykliska bostadsbranschen. Först har vi en enorm bostadsbrist. Sedan får vi ett begynnande överskott och tomma lägenheter. Därefter får vi ånyo bostadsbrist och sedan åter överskott. Så får vi återigen bostadsbrist och därefter kom slutet av 80-talet med hastiga prisstegringar och spekulationer.

Fru talman! Jag tycker att vi ändå skall notera något om 80-talet. Under Socialdemokraternas nio regeringsår var antalet påbörjade lägenheter i nyproduktion under fem år mindre än 40 000. Antalet var lägst 1985 – 27 500.

Om vi bedömer att balanslinjen på nyproduktionen torde ha legat någonstans mellan 35 000 och 40 000 kan vi betrakta igångsättningarna under åren 1989–1991. Under 1989 hade vi då ett plus på 15 000 lägenheter, 1990 hade vi ett plus på 25 000 lägenheter och 1991 ett plus på ca 15 000 lägenheter. Om vi tittar på den uppgift på tomma lägenheter som vi har i dag harmonierar den ganska bra med detta överskott över balanslinjen.

Det är ganska klart att om man har byggt alldeles för mycket under en viss tidsperiod får man igen det i form av lägre byggande nästa period. Bekymret med dessa slag mellan låg produktion och hög produktion är att antalet inom byggarbetarkåren också varierar mycket kraftigt. År 1985 hade vi en produktion på 27 500 lägenheter. År 1990 var vi uppe i nästan 70 000 lägenheter. Om vi jämför dessa år inser vi lätt att vi fick alldeles för många byggnadsarbetare 1990. Därför har vi nu situationen med de arbetslösa byggnadsarbetarna.

Sedan tycker jag att man kanske också skall erinra om en annan sak. Det gjorde Nils Lundgren när vi hade en utfrågning om detta. Bostadsinvesteringar är långa investeringar på ett hundratal år, nästan. Det innebär att förnyelsen ligger på 1–2 %. Om efterfrågan då faller med kanske 5 % får vi en mycket stor andel tomma lägenheter och produktionen går ner. Det finns alltså olika orsaker till detta.

Låt mig gå över till dagens situation och vad vi kan göra åt den. Det är givet att bostadsproduktionen är alldeles för låg i förhållande till den byggarbetskår som vi långsiktigt behöver för att hålla en jämn sysselsättning i branschen. Jag kan se tre olika orsaker till varför det inte kommer i gång så mycket bostadsbyggande som egentligen borde vara möjligt.

En orsak är svartmålningen av det nuvarande subventions- och finansie-

ringssystemet. Det har man lyckats väldigt bra med. Faktum är att 1993 års regler är bättre än 1992 års regler, men det tycks inte ha gått upp för marknaden.

En annan orsak är kreditsituationen. Folk som egentligen har ekonomiska resurser för att bygga får inte erforderliga lån.

Jag tycker också att kommunerna skulle kunna se över äldreboendet i betydligt större utsträckning än vad de gör i dag.

Jag skulle mot bakgrund av detta vilja ställa två frågor till statsrådet.

Är statsrådet beredd att medverka till att informationsinsatserna vad gäller det nuvarande räntesystemet blir sådana att byggare verkligen upptäcker att 1993 års regler är bättre än 1992 års regler?

Är statsrådet villig att försöka få i gång en fungerande kreditmarknad på detta område, så att banker och kreditinstitut verkligen beviljar lån till dem som har förutsättningar för att klara nyproduktion?

Anf. 22 BENGTO-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Alla som deltar i denna debatt, utom skatteministern, är överens om att byggandet nu är för lågt i förhållande till de behov som finns. Harry Staaf konstaterar att inte heller de som vill och egentligen har resurserna för att bygga får lov av bankerna att göra det.

Det beror naturligtvis dels på bankernas överreaktion på den tidigare alltför lösa utlåningspolitiken, men det beror också på de kreditförlustrisker som finns just på bostadsmarknaden. Detta faktum har kommit fram alldeles för litet i debatten.

Fastigheter byggda under åren 1987–1992 har kunnat byggas genom en upplåning på 240 miljarder. 100 miljarder av dessa är pengar som lånats med kommunal borgen eller kommunalt förlustansvar.

Det har föranlett Georg Danell att tro att lånen är relativt säkra. De är säkra ur kreditgivarens synpunkt, men skattebetalarna löper stor risk att drabbas av mycket stora kostnader.

Både Hyresgästföreningens och SABO:s inventeringar tyder på att kreditförlusterna eller förlusttäckningarna rör sig om mycket stora belopp. För de 18 kommunala bostadsföretag som är värst utsatta just nu uppgår borgensåtagandet till 12 1/2 miljard. Dessa pengar riskerar kommunerna naturligtvis att förlora.

Jag skulle tro att dessa summor motsvarar ungefär 10 % av de samlade kommunala budgetarna. Man kan tänka sig vad det skulle få för effekter i de 18 kommuner som berörs.

Georg Danell uppskattar priset på det återstående beståndet, som är belånat till 140 miljarder, till 50 %. Det innebär att det inte finns fullgod säkerhet i form av pant i fastigheter för 70 miljarder.

Fjölårets kreditförlust på 6 miljarder motsvarar 0,6 %. Anta att utfallet blir hälften av bankernas kreditförlustnivå, vilken totalt sett har varit 5 %. Det ger 2 1/2 %. Det skulle ge kreditförluster på 25 miljarder kronor.

Den katastrofalt höga arbetslösheten och regeringens ideologiska blockering mot att till statsfinansiellt marginella kostnader använda bostadssubventioner för att undvika kreditförluster gör att risken för att utomordentligt

stora kreditförluster uppstår är uppenbar. Jag anser att en sådan politik är ansvarslös och närmast kan liknas vid hasardspel.

I sin spariver har regeringen glömt att bostadssektorn också har en intäkts-sida. Totalt sett ger bostadssektorn redan nu en vinst för staten. Den ökar och innebär ett överskott på 9 miljarder 1994. 1997 kommer överskottet enligt SABO:s beräkningar att vara 31 miljarder. Boverket redovisar i princip samma utveckling.

Georg Danell nöjer sig med att konstatera att det inte föreligger någon risk för kreditinstitutens förmåga att fullgöra sina förpliktelser i tid, eftersom samtliga institut omfattas av den statliga garantin för stabiliteten i de finansiella systemen. Men jag anser att det är uppenbart att skattebetalarna riskerar att göra nya kreditförluster på tiotals miljarder.

Att regeringen nu tvingas söka en metod för att undvika omfattande konkurser i bostadssektorn är ett kvitto på att den förda bostadspolitiken är ett misslyckande. Motiveringen till denna politik har varit att vi måste spara för att klara statsfinanserna. Detta sparande riskerar nu att förorsaka samhället betydligt större kostnader än vad som tas in på de sparåtgärder som regeringen genomför.

Det är som det framhålls såväl i propositionen som i utredningen svårt att beräkna hur stora kreditförlusterna verkligen kommer att bli. Enligt min uppfattning rör det sig om flera tiotals miljarder.

Regeringen inför bl.a. omfördelningslån för att stävja utvecklingen. I praktiken gör man sådana inskränkningar i villkoren för omfördelningslånen att de mest utsatta företagen faller utanför skyddet. Där kommer kreditförluster att uppstå.

Det är märkligt att regeringen fortsätter med denna politik. Den innebär att man misslyckas med de bostadssociala mål som borde vara rimliga och naturliga i ett samhälle av Sveriges karaktär. Det leder till trångboddhet. Det leder till att ungdomarnas boendestandard markant försämrats. Det innebär en ekonomisk förlust. Genom att spara litet förlorar man mycket. Sysselsättningsmässigt gör samhället också stora förluster, eftersom byggarbetslösheten i dag kostar 50 miljarder.

Anf. 23 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Låt mig först i likhet med Oskar Lindkvist och andra tacka för svaret.

Jag skall göra en kort reflektion över det Bo Lundgren skriver om bakgrunden till dagens ämne. Det är i många stycken ett märkligt svar.

Bo Lundgren skriver att i stort sett allt som har hänt är sossarnas fel. An-tingen beror det på vad Socialdemokraterna gjorde på 80-talet eller, om det inte räcker som förklaringsgrund, på vad människor tror att Socialdemokra-terna skall göra i framtiden. Det är orsaken till allt elände.

Statsrådet skriver att Oskar Lindkvist kommer tomhänt till debatten. Jag fortsätter att läsa och ser att det två stycken längre ned på sidan står att stora problem har orsakats av det Oskar Lindkvist och andra socialdemokrater har kommit med. Slutsatsen blir alltså att statsrådet uppmanar Oskar Lindkvist att släppa det som han håller i sina tomma händer. Då löser sig alla problem.

Jag tycker att denna pajkastning om vad som har hänt börjar kännas ganska tråkig. Jag har därför ett konkret förslag i inledningen på denna interpellationsdebatt. Jag tycker att vi stryker ett streck för den delen av debatten. För att vi inte skall behöva fullfölja detta resonemang säger jag att vi accepterar denna historiebereskrivning. Vi kan också acceptera att de positiva tecken som trots allt finns beror på regeringens åtgärder, som statsrådet säger. Jag kan acceptera också det för att vi skall komma vidare i diskussionen.

Statsrådet säger att det finns en del positiva tecken, och det håller jag med om. Räntan har sjunkit, och statsrådet säger att det beror på den förträffliga bostadspolitik som har förts. Nu har räntan som bekant sjunkit även i Tyskland och i andra länder. Jag är, för att vi skall komma vidare, beredd att acceptera att Bo Lundgrens politik har satt sådan respekt i Bundestag att man där har sänkt räntan.

Men sedan vi har lämnat den diskussionen bakom oss kvarstår de problem som Bengt-Ola Rytting, Harry Staaf och Oskar Lindkvist har varit inne på. De problem som vi har i dag kan sammanfattas i två punkter. Den ena är det låga bostadsbyggandet, och det andra är de oerhört höga kostnaderna för vissa boende.

Även om det är så, som statsrådet säkerligen kommer att påminna om i sitt nästa inlägg, att hyreshöjningarna i år ser ut att bli de lägsta på 25 år – vilket är bra – är det bekymmersamt att så låga hyreshöjningar inte gäller för alla. Det finns många som trots lägre ränta och generellt sänkta hyreshöjningskrav fortfarande sitter oerhört risigt till och som, om ingenting görs, kommer att få mycket kraftiga boendekostnadsökningar under de närmaste åren.

Jag skall också säga till statsrådets försvar att en del positivt har hänt sedan vi första gången diskuterade det här. Förslaget om att justera fastighetsskattesatsen nedåt är bra. Det innebär en mildring av bördan. Det är också bra att regeringen lägger fram ett förslag om en stabilisering av fastighetsmarknaden, vilket vi skall diskutera här i kammaren på tisdag.

Men kärnfrågan är: Tror statsrådet att detta är tillräckligt? Harry Staaf tror uppenbarligen inte att de här åtgärderna räcker för att få fart på byggandet och för att hjälpa de människor som nu hotas av mycket kraftiga boendekostnadsökningar, dvs. de som bor i nya hus.

De här två problemen hör ihop. Så länge vi har höga boendekostnader i de senast byggda årgångarna och det dessutom står tomt i många av de hus som är byggda under senare år hjälper det naturligtvis inte, Harry Staaf, hur generösa finansieringsvillkor vi än har. Det kommer naturligtvis att finnas en oerhörd rädsla inför att starta nya projekt så länge fastighetsägarna sitter med tomma och dessutom mycket dyra lägenheter.

För att få fart på nybyggandet måste vi få ned kostnaderna i de senast byggda årgångarna och få bort de tomma lägenheterna där. Därför hänger detta ihop.

Jag har inte hört någon enda marknadsaktör säga att de åtgärder som hittills är vidtagna är tillräckliga och kommer att få fart på denna bransch. Uppenbarligen tror inte heller Harry Staaf att så är fallet. Jag vill därför rikta följande fråga till statsrådet: Om nu dessa åtgärder inte är tillräckliga, vad mer finns i så fall att vänta?

Jag vill också säga till Harry Staaf och till näste debattör på talarlistan, Agne Hansson: Om ni instämmer i vår beskrivning av hur verkligheten ser ut och i likhet med Harry Staaf drar slutsatsen att de åtgärder som vi hittills har diskuterat inte är tillräckliga, är ni då beredda att tänka om och gå med på en del av de förslag som vi har lagt fram och som Oskar Lindkvist förut redogjort för? Är ni då beredda att gemensamt här i riksdagen ta initiativ till åtgärder som gör att vi kan få fart på byggandet och få ned kostnaderna i de senast byggda årgångarna?

Anf. 24 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag stör den politiska strategin och lägger mig i debatten mellan de två herrar som här försöker att framstå som representanter för två helt oförenliga bostadspolitiska linjer, som går åt rakt motsatta håll.

Såvitt jag har förstått är skillnaden den att Oskar Lindkvist tycker om bostadspolitik och tycker att det är intressant och viktigt att tala om bostadspolitik, medan Bo Lundgren inte tycker om bostadspolitik utan hellre talar om någonting annat, som egentligen i botten också är bostadspolitik.

Jag delar Lars Stjernkvists uppfattning att det egentligen är ganska ointressant att rota i historien för att se vem som har haft fel eller rätt. Skall vi få fart på byggandet måste vi diskutera åtgärder för framtiden, och det är framtiden som det nu gäller.

För min del tycker jag att det finns anledning att vara orolig för den låga aktivitet som vi nu har på byggarbetsmarknaden. Dels har vi en fördjupad lågkonjunktur och en ökad arbetslöshet, dels sker det en utslagning av byggekapacitet, vilket kan göra att vi snabbt kommer att få en kostnadsexplosion i byggandet och i boendet, med kraftig inflation och stigande räntor när konjunkturen vänder, då vi snabbt behöver mer av både byggekapacitet och bostäder. Höga räntor och hög inflation är en döbelnsmedicin för all bostadspolitik, oavsett om den är moderat, socialdemokratisk eller centerpartistisk.

Om vi utgår från att varje bostad har en livslängd om 200 år, kan vi se att det finns ett ständigt förnyelsebehov av ungefär 20 000 bostäder per år. Med hänsyn till andra faktorer tror jag att Bostadsverkets siffror beträffande genomsnittligt nybyggnadsbehov för återstoden av 90-talet ligger ganska rätt. Bostadsverket anger ett behov av 30 000–35 000 nya bostäder per år, och så mycket bygger vi inte just nu.

Kostnader, variation, mångfald och konkurrens på byggmarknaden är avgörande faktorer för byggandet och för boendekostnaderna över huvud taget. Den omläggning av politiken som var nödvändig har nu lett till att byggkostnaderna har kunnat sänkas med ungefär 20 %. Räntan är den lägsta på 20 år, och för nästa år har regeringens politik bäddat för den lägsta hyreshöjningen på 25 år för de boende. Fördelningen över flera år av besparingarna i räntebidragen, sänkt fastighetsskatt på hyres- och bostadsrättsbostäder och ett avskaffande av flyttskatten bidrar till att stabilisera fastighetsmarknaden och fastighetsvärdena, och det är bra för byggandets framtida finansiering.

Men trots detta kommer byggandet inte i gång. En orsak till det är den svartmålning av det som händer inom bostadssektorn som oppositionen äg-

nar sig åt. Ibland undrar jag om Oskar Lindkvist vill ha i gång bostadsmarknaden och bostadsbyggandet igen.

Socialdemokraterna har t.ex. svartmålat det bostadsfinansieringssystem för nybyggnation som vi har infört, så till den grad att inte ens byggbranschen själv har förstått att 1993 års regler är bättre och innehåller högre subventionsandel än det gamla systemet skulle ha gett, om det hade bibehållits.

Jag tror också att marknaden är ganska trött på löften och allmän värtalighet om ökade subventioner, som man sedan inte kan leva upp till. Dessutom, Oskar Lindkvist, bäddar det för en svekdebatt som kan bli till mycket allvarlig skada för allmänhetens förtroende för det politiska system som vi har.

Tyvärr har denna debatt hittills inte innehållit några konkreta besked om åtgärder. Jag skall gärna gå Lars Stjernkvist till mötes och peka på fyra åtgärder som jag och det parti som jag tillhör, Centerpartiet, ser som väsentliga i en politik för ett jämnare byggande för framtiden.

För det första: Det är nödvändigt att skingra ovissheten om framtiden när det gäller statens ansvar för bostadsfinansieringen. För det krävs ett beslut med en bred majoritet i riksdagen om vad som skall gälla beträffande räntebidragen i det befintliga beståndet. Det som nu har beslutats bör ligga fast. Ytterligare indragningar är inte aktuella.

För det andra: Inför ett stopp i "Danell-trappan" i det nya systemet!

För det tredje: Starta ett bosparsystem som stärker egenfinansieringen i byggandet och underlättar kreditgivningen.

För det fjärde: Prioritera en tillfällig byggmomssänkning framför en generell tjänstemomssänkning.

Fru talman! Det finns inget så skadligt för byggandet och framtidstron som när företrädare för två politiska åsiktsriktningar blåser upp sig likt tuppar i ett tjäderspel för att försöka framstå som diametrala motståndare, bara i syfte att gagna den egna saken, då skillnaden i praktiken är ganska liten. Det finns inte så många alternativa vägar framåt.

Anf. 25 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig först säga att det naturligtvis finns en skillnad mellan mig och Oskar Lindkvist. Den är mindre mellan mig och Lars Stjernkvist. Jag ser skillnaden dem emellan: Den äldre socialdemokratiska politikern är mer fast i det förgångna, medan den litet yngre kanske har möjlighet att hjälpa till att förnya sitt parti.

Men det finns en skillnad just vad beträffar begreppet bostadspolitik. Bostadspolitik är så mycket. Jag talar gärna om bostadspolitik, men jag gör det i de rätta sammanhangen. Jag talar om en finanspolitik som kan drivas på så, att inflationen hålls nere, och som skapar utrymme för en penningpolitik som håller räntorna nere. En finansmarknadspolitik kan hantera en finanskris på ett sätt som ger finansinstituten möjlighet att upprätthålla sin verksamhet. En avregleringspolitik på näringsområdet gör det lättare att bygga flexibelt och billigare, på ett sätt som konsumenterna eftersträvar.

I Sverige har vi gjort felet att försöka lägga ihop allt detta i en sektor. Genom att vi hade ett bostadsdepartement fick vi inte det sammanhang med övrig politik som hade kunnat förebygga allt det som gick snett under 80-talet. Detta är viktigt att komma ihåg.

Prot. 1993/94:41
10 december 1993

*Svar på
interpellationer*

Det som skiljer mig och Oskar Lindkvist åt mest – såvitt jag kan bedöma finns en större öppenhet hos Lars Stjernkvist – framgår av lydelsen av frågan som Oskar Lindkvist har ställt till mig. Han frågar vilka åtgärder jag ämnar vidta för att upprätthålla en långsiktigt hållbar årlig nyproduktion av bostäder av den omfattning som Boverket anser erforderlig. Planering, reglering och myndigheters bedömningar och beräkningar!

Visst behövs bedömningar av både det ena och det andra för att man skall klara t.ex. statistikproduktion och att få ett underlag för beslutsfattande. Men för mig är det viktigt att se till att vi får en långsiktigt hållbar årlig nyproduktion av bostäder i den omfattning som bostadskonsumenter efterfrågar. För mig är det viktigt att ge dem förutsättningar för att kunna påverka sitt eget val och för att kunna ha denna efterfrågan.

Det är inte Boverket som skall styra mig, det är konsumenterna, hushållen. Däri ligger den stora skillnaden. Det är därför vi måste se tillbaka när frågorna om vad regeringen sysslar med och vad regeringens politik innebär ställs.

Oskar Lindkvist sade själv att han vill återupprätta den politik som gällde tidigare. Men då måste vi klara ut vad den politiken innebar. Oskar Lindkvist vill lösa dagens problem på bostadsmarknaden och inom byggsektorn genom samma politik som skapade problemen.

Då måste jag diskutera den politik som han faktiskt har stått i talarstolen och förespråkat. Jag måste tala om att den ledde till höga räntor och en massa andra saker som hade negativa effekter för bostadsförsörjningen och bostadskonsumenter. Självfallet skall vi diskutera det.

Det är klart att ingen regering gör allting rätt. Man kan gå i fel riktning hela tiden, som den förra regeringen gjorde och som uppenbarligen Oskar Lindkvist försöker göra. Vi kan inte påverka Bundesbank att sänka några räntor, men vi skall se till att den svenska riksbanken har en chans att följa med nedåt.

Att inte fullfölja budgetsaneringsprogrammet skulle innebära att man tog bort den möjligheten. Det skulle skapa stora problem för bostadsmarknaden, framför allt vad gäller nyproduktionen. Detta är självklart för de allra flesta.

Lars Stjernkvist gjorde en felsägning, som det skulle vara intressant att få en kommentar till: Vi skall nu se till att få ned kostnaderna i de senast byggda årgångarna. Det går ju egentligen inte, bara på ett enda sätt: genom att få ned räntan under den garanterade räntans nivå, där den nu ligger. Det är ganska svårt, vilket jag tror att vi kan vara överens om.

De kostnaderna har redan lagts ned. Man byggde ju dessa bostäder, som blev alldeles för dyra. Det är det som är problemet för de stackars människor som har fått lida som följd av att man drev fram och accepterade så höga byggkostnader. Det är de som har problem.

Vi kan inte få ned dessa kostnader; det måste vi inse. Men vi skall inte göra om misstaget genom att öka subventionerna igen på ett sätt som gör att vi får nya kostnadsökningar.

Vi skall ta till vara det som Agne Hansson pekade på, det som har lett till byggkostnadsminskningar. Vi skall fullfölja den politiken, hålla nere rän-

torna och tala om att 1993 års system faktiskt är bättre än 1992 års system och att vi kan komma vidare i den riktningen.

Jag skall för övrigt gärna bidra med information i det avseendet, Harry Staaf. Jag skall också slå fast att de beslut som riksdagen har fattat i det sammanhanget inte skall försämrats. De fattade besluten ligger fast. Detta är väsentligt.

Men jag är bekymrad, därför att jag är ganska övertygad om att det i dag finns byggprojekt som inte får finansiering fast de borde ha det. Det har jag all anledning att fundera kring. Vi har försökt undanröja flera hinder, men det verkar fortfarande som om detta är ett problem.

Finansieringsinstitutet och de som skall bygga har all anledning att resonera igenom det här och får gärna komma och ytterligare en gång försöka utveckla var problemen ligger. Finansieringsinstitutet har ett ansvar, inte minst mot bakgrund av att regeringen och riksdagsmajoriteten genom den garanti som gäller för finanssektorn vill skapa möjligheter till finansiering.

Detta är en sak som är intressant att diskutera, och det finns all anledning för oss att följa och bevaka utvecklingen och vidta eventuella åtgärder.

Anf. 26 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Häromkvällen ringde en av de många som har hört av sig och som Oskar Lindkvist redogjorde för i sitt första inlägg. Det var en förtvivlad bostadsrättsinnehavare. Han sitter i styrelsen för en liten förening med 16 boende. Två lägenheter står tomma, och de räknar med att kostnaderna i föreningen stiger med ungefär 1 000 kr i år.

På en punkt håller jag med Bo Lundgren. Vi kan inte genom politiska beslut påverka kostnaderna som lades ned när huset byggdes. Huset finns där, och kostnaderna finns där. Däremot kan vi i allra högsta grad påverka fördelningen av betalningen mellan staten och de enskilda.

Bostadsrättsinnehavaren frågade mig vad vi som politiker tänkte göra för att hjälpa dem i hans situation. Jag svarade att det för det första är fel att staten vältrar över ökade kostnader på dem, i förhållande till vad som sades när de bestämde sig för att flytta in. Det är fel att i det här läget genomföra besparingar och försämringar av räntebidragen som höjer deras kostnader.

Jag sade för det andra att de förslag som nu lagts fram för att stabilisera bostadskreditmarknaden är steg i rätt riktning. Men de räcker inte. Bo Lundgren gav direktivet att detta absolut inte får kosta några pengar. Att hjälpa de människor som befinner sig i en akut situation får inte kosta någonting.

Jag sade att detta inte var riktigt. Om vi skall kunna undvika ytterligare konkurser och enskilda tragedier måste vi också vara beredda att skjuta till pengar. Det handlar inte om så oerhört mycket pengar, eftersom det trots allt, vilket är en tröst för oss rikspolitiker, inte är så förskräckligt många människor som berörs. Men för dem som är drabbade är problemen oerhört stora. Det var mitt svar till den förtvivlade bostadsrättsinnehavaren.

Statsrådet försöker leda i bevis att gränslinjen i den bostadspolitiska debatten går mellan mig och Oskar Lindkvist. Det kommer han inte att lyckas med. När man lyssnade på Agne Hansson, Harry Staaf och Bo Lundgren fick man oerhört klart för sig var gränslinjen går.

Bo Lundgren idisslar envist sitt budskap om att regeringen inte skall lägga sig i. Allt som behöver göras är redan gjort. Men både Harry Staaf och Agne Hansson andades en hel del självkritik, men de hade också en hel del idéer om vad staten i ett sådant här läge skall göra för att förbättra situationen på bostadsmarknaden och för att förhindra det snabba ras som just nu sker.

Medan jag har möjlighet vill jag säga att jag välkomnar de initiativ som Agne Hansson tog till sänkt byggmoms och för att motverka ytterligare försämringar av räntebidragen under 1994 och av Danellssystemet. Jag tycker att det är en bra början. Min fråga till Bo Lundgren är: Är han beredd att medverka i den konstruktiva dialog som jag nu börjar skönja, eller skall han ställa sig vid sidan av?

Anf. 27 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag får tacka Bo Lundgren för att han är så vänlig och diskuterar med mig som har varit med i politiken ett tag. Jag fick uppfattningen att man helst bör hålla tyst när man har uppnått en viss ålder. Jag har inte förrän nu fattat att bostadspolitiken är åldersfixerad.

Oavsett det, kommer jag inte att hålla tyst. Jag har med mig ett urklipp från en partivän till Bo Lundgren som heter Hugo Hegeland som i augusti 1993 hade synpunkter på bostadspolitiken. När han pratar om sin regering – för det är hans regering och inte min – säger han t.ex. att indragandet av dessa ytterligare 3 miljarder särskilt svårt drabbar de som har köpt bostadsrätter byggda under de senaste åren. Han säger att ökningar på ca 30 % är oundvikliga i vissa fall. Många moderater måste ha svårt att förstå denna bostadspolitik. Liksom några andra här i lokalen är Hegeland också till åren kommen. Men vi är fantastiskt intresserade av bostadspolitiken. Jag kommer att fortsätta att agera så länge jag är kvar i riksdagen.

Bo Lundgren sade att vi inte har Boverkets prognos som målsättning. Jag nämnde Boverkets prognos för att det är den enda prognos där förutsättningarna för 1990-talets bostadsmarknad har kartlagts. I den berättas att det behöver byggas ungefär 30 000–40 000 nya lägenheter varje år. Motsvarande antal lägenheter behöver byggas om.

Det är denna förväntan på bostäder som kommer att leda till en mycket snabb efterfrågan, om vi får en arbetsmarknadspolitik som fungerar så att folk får jobb och inkomster, kan försörja sig och börjar efterfråga lägenheter. Det är då samhället skall vara berett och ett antal nya lägenheter skall ha byggts. Det har sagts att det aldrig har varit så billigt att bygga bostäder som det är för närvarande.

Jag sade att man skulle återupprätta den sociala bostadspolitiken. Bo Lundgren sade att jag hade sagt att jag skulle återupprätta den gamla socialdemokratiska politiken. Det är ett litet skamgrepp som är ganska onödigt i en debatt av det här slaget. När jag pratar om att återupprätta den sociala bostadspolitiken menar jag att den skall återupprättas med inslagen av allas rätt till bostad i det svenska samhället, och inte den koppling som Bo Lundgren gjorde, som jag tyckte var onödig.

Anf. 28 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag har endast rätt till den här repliken. Jag skall kommentera ett par saker.

Det första jag vill beröra är behovet av bostäder i framtiden. Jag tror att det är viktigt att man har en tro om man sysslar med det här, och ger besked. Det är viktigt hur man bedömer behovet eftersom marknaden har intresse av på vilket sätt man skall ställa in sig. Om man som Bo Lundgren inte vill ge några besked, utan bara vill visa att vi skall bygga det som marknadskonsumenter vill ha, visar marknaden nu att det skulle leda till att vi inte skall bygga en enda bostad. Men det är inte självklart att behovet är noll vid den tidpunkt då dessa bostäder skulle stå färdiga.

Jag tycker att man kan kosta på sig att själv göra en bedömning av om man tror att myndigheten som har ansvar för området gör rätt. På den punkten ligger jag möjligen närmare Oskar Lindkvist. Han vågar göra en bedömning men han ger samtidigt inte några som helst besked om hur man i så fall skall nå målet.

Det andra jag vill beröra i den här debatten tycks vara symbolfrågan för allting som har hänt på bostadspolitikens område på mycket länge, nämligen vad som har hänt med de 3 miljarderna som vi nu har diskuterat i över ett år och som både Lars Stjernkvist och Oskar Lindkvist tog fram. Jag vill fånga vad det egentligen är som skiljer oss åt och som är det centrala i den här debatten. Socialdemokraterna säger fortfarande att de vill spara de 3 miljarderna men inte nu utan först när konjunkturen vänder uppåt.

Nu har vi lagt fram ett förslag och fattat ett beslut som skall ligga fast. Vi har förändrat ambitionerna och fördelat besparingarna på de tre åren och lägger tyngdpunkten på besparingarna 1995 och 1996. Om ni socialdemokrater skall fullfölja vad ni lovar, menar ni att ni inte ens tror på att konjunkturen kommer att ha vänt 1996 och 1997? Då tror ni inte själva på politiken som ni säger att ni skall begära majoritet för och tror er få majoritet för i nästa val. Det här är vad jag menade med mitt inlägg. Det är viktigt att man garanterar trovärdigheten mot marknaden. Då, mina herrar, är det dags att samlas i måttfullhetens mittfåra för byggandets och boendets bästa i framtiden.

Anf. 29 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för beskedet om att han skall medverka till informationsinsatser om hur 1993 års regler slår. Jag tror att det är en mycket nödvändig insats. Efter den svartmålning av det nya subventions-systemet som har skett, har byggarna inte satt i gång med angelägna projekt. De här reglerna är mycket gynnsamma för kompletteringsprojekt med små lägenheter. Jag är förvissad om att vi behöver ett stort antal små lägenheter för att tillgodose ungdomarnas bostadsbehov. Med de subventionsregler som gäller skulle de då kunna få dem till hyfsat rimliga priser.

Det är också viktigt att projekt som det finns en vettig finansiering för verkligen kan finansieras och komma i gång. Jag vill däremot varna Bengt-Ola Rytting för hans resonemang om att bostadssektorn tillför staten mer intäkter än utgifter. Den skattereform som socialdemokrater och Folkpartiet drev, innebär att man sänkte skatteuttaget på löneinkomster och förde över skatteutgifter på bostadssektorn. Det var inte tänkt att de här skatteintäkterna bara skulle gå till bostadssektorn. De ingår som ett led i den allmänna finansieringen av den välfärd som vi alla skattar så högt.

Lars Stjernkvist tycker att vi skall dra ett streck över historien, men det är ett felaktigt resonemang. Vi skall använda oss av historien och av vad som har hänt för att lära oss och bli bättre i framtiden. Då kan vi konstatera att bostadsproduktionen fördubblades på fyra år, för att sedan åter sjunka. Det är naturligtvis ingen bra utveckling. Då kan vi konstatera att det gamla regleringssystemet – om det inte medverkade till att det blev så här – i varje fall inte kunde förhindra det. Därför krävs det nya strategier. Jag tror att vi alltså måste förstärka även bosparandet för att kunna klara en vettig efterfrågan på bostäder.

Anf. 30 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Jag kan ge Harry Staaf rätt i att inga skattepengar är öronmärkta. Men om man ser litet mer allmänt ekonomiskt på situationen, kan man säga att divisionalisering är någonting mycket populärt som nu i stor utsträckning genomförs inom näringslivet. Tillämpar man det här får man en intäktssida och en utgiftssida. Utgifterna tenderar att bli mycket större än intäkterna.

Agne Hansson var inne på att marknaden icke vet vad dagens bostadspolitik och lånesystem innebär. Det kanske är så att marknaden underskattar kvaliteterna i dem. Men det är inte konstigt att marknaden gör det, därför att den har fått så oerhört tydliga och brutala signaler om att bostadsbyggandet skall skäras ner djupt och drastiskt. Den insikten kommer nog att leva kvar ganska länge.

Bo Lundgren föredrog att inte närmare kommentera riskerna för kreditförluster inom bostadssektorn. Jag kan i och för sig förstå det, eftersom det är en mycket känslig fråga. Men jag tror att det är nödvändigt att den ändå förs fram i diskussionen.

Jag skulle vilja fråga Bo Lundgren hur han ser på riskerna nu när riksdagen har fattat beslut om omfördelningslånen. Vad gör han för bedömning av hur kreditförlusterna kommer att slå ut?

Egentligen är det litet synd att Bo Lundgren alltid får klä skott för den borgerliga regeringens bostadspolitik. Han är en av sex ministrar som svarar för dessa frågor. Men det beror ju på att regeringen har accepterat att inte ha ett bostadsdepartement. Det här är så stora och viktiga frågor, att de kräver sin man helt och hållet. Jag är i ungefär samma situation som Bo Lundgren. Jag får jobba med bostadsfrågorna med en hand. Jag tillhör inte bostadsutskottet, och Bo Lundgren kan icke på heltid ägna sig åt dessa viktiga frågor.

Vi har kritiserats för den gamla socialdemokratiska bostadspolitiken. Det finns naturligtvis diskutabla inslag i all politik, precis som Bo Lundgren sade om den borgerliga regeringens politik. Vad den gamla politiken lyckades med var att uppfylla målet att skapa en social bostadspolitik. LO har gjort en undersökning om de lågavlönade LO-medlemmarnas ekonomi. Den visar att dessa är fattiga ur alla aspekter utom en, och det är att de bor bra. Det är en god kvalitet på bostadspolitiken i Sverige.

Anf. 31 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är inte speciellt synd om mig. Jag har via en delegation ett visst samordningsansvar för dessa frågor. Jag tycker dessutom att man i

alla sammanhang skall vara beredd att personligen ta ansvar för det man sysslar med. Så där är det inga problem alls.

Jag har en viktig ambition med de insatser som jag kan bidra med tillsammans med andra – dvs. regeringen och de riksdagspartier som ligger bakom regeringen – och det är faktiskt att kunna föra – om vi skall välja det begreppet – en social bostadspolitik. Det är självklart att människor i Sverige skall kunna bo bra och också ha valfrihet i sitt boende. Det är en självklarhet att de skall ha en chans att finansiera sitt boende. I en exceptionell situation skall man kunna få bostadsbidrag, som ger en fördelningspolitisk träffsäkerhet som naturligtvis fungerar.

Problemet är att det som var avsett att bli en social bostadspolitik – jag vill inte, Oskar Lindkvist, ifrågasätta ambitionen, det bakomliggande motivet – inte blev det. Som alla kan vidimera blev kostnadsutvecklingen sådan att varken staten, skattebetalarna eller de enskilda hyresgästerna och bostadsrättshavarna kunde betala kostnaderna. Det blev alltså inte en social bostadspolitik. Det får vi bara när vi får ner kostnaderna, så att det stora flertalet har chans att välja en bra bostad och kunna betala för denna bra bostad. Det är då vi har kommit fram till en i ordets egentliga bemärkelse social bostadspolitik. Det är detta som driver mig, det är det jag strävar efter.

Jag tror inte att Oskar Lindkvist, som jag sedan många år har stor respekt för, skall behöva vara bekymrad över att åldern har någon betydelse. Det är inte den fysiska åldern som är det avgörande. Det är fråga om att kunna förnya sig, komma bort från de gamla tankarna och in i nya och lära av gamla misstag. Någonstans i det inlägg Oskar Lindkvist gjorde tycker jag att han sade: Blanda inte ihop den gamla socialdemokratiska politiken med den sociala bostadspolitik.

All right, om Oskar Lindkvist håller med om att det gjordes ett antal misstag, blir det självfallet mycket lättare att diskutera, för då diskuterar vi framåt i tiden.

Vad har vi då gjort, och vad är det som är viktigt? Ja, när vi måste genomföra neddragningar av subventionerna för att i den allmänna ekonomiska politiken skapa utrymme för de räntesänkningar som är nödvändiga, inte minst för att hålla nere kreditförlusterna totalt sett i hela bostadsbeståndet, är det viktigt att vi tar hänsyn till dem som drabbas hårdast. Det är de som sitter i de hus som kostade mest att bygga. Det vet vi också. Det är gränssättaren. Där måste vi hantera situationen så finkänsligt som vi någonsin kan.

Beträffande det som Socialdemokraterna i september 1992 var med om att genomföra – neddragningar på 3 miljarder rakt upp och ner fram till 1994 fördelat på tre år – var neddragningen under 1994 det enda Lars Stjernkvist begärde besked om. Då blir det ingen neddragning av bidragen för den kategori bostadsrättsföreningar han talade om. Det fanns inga bindningar framåt i tiden, om jag förstår det rätt. Det skulle ju genomföras besparingar. Vissa andra tycker att man inte skall genomföra några besparingar.

Visst kan man fundera på omjusteringar. Den som i dag säger att man inte skall genomföra besparingar enligt budgetsaneringsplanen, eller att man skall genomföra en utgiftsökning eller en inkomstminskning, måste finansiera det. Så hur skall byggmomsen finansieras, Lars Stjernkvist? Berätta det

för mig! Både jag och jag tror svenska folket skulle vara intresserade av att få reda på det.

Agne Hansson tog upp frågan om behov av bostäder. Jag konstaterade tidigare att det viktigaste för oss är att skapa förutsättningar för att de enskilda människorna och hushållen får möjligheter att efterfråga bra bostäder och själva kunna betala för dem. Det är grunden. Det är klart att vi behöver nya bostäder. Det måste byggas nya bostäder, men varken jag eller Agne Hansson eller ens Lars Stjernkvist vet hur många egentligen. Det händer saker och ting i samhället. Vi har en ekonomisk kris beroende på "finansbubblan" och en del andra saker som vi kan lämna därhän i den här debatten men som påverkar efterfrågan.

Vi fick så att säga den dubbla effekten i slutet av 1980-talet: Man byggde, som Harry Staaf påpekade, fler lägenheter än genomsnittet. Det blev fler lägenheter än vad som just nu kanske behövdes – just nu, säger jag. Det minskade just nu efterfrågan. Den byggnationen kom ju till i ett läge då man släppte upp kostnaderna. Förutom detta att vi just nu kanske har en mindre naturlig efterfrågan, har man dessutom skapat en situation där det kostar så förbaskat mycket att bygga. Det pressar också ner efterfrågan, jämfört med den situationen att vi hade haft oförändrat låga kostnader från mitten av 1980-talet och framåt, för att ta det som exempel. Det är också ett problem. Det måste vi rätta till genom att dra ner kostnaderna.

Vi har också gjort väldigt mycket för att hjälpa bostadsrättsföreningar som kan ligga illa till. Vi måste fortsätta att dra ner räntan. Det tror jag att Bengt-Ola Rytter och jag är helt överens om är strategiskt viktigt för både bostadspolitikern och andra sektorer politik.

En sak bekymrar mig. Jag är ganska övertygad om att vi i dag har en situation där vi inte får fram finansiering för sådana projekt som rimligen kan anses som bra. Det bekymrar mig mycket. Jag har haft anledning att fundera kring det problemet. Jag har haft vissa kontakter för att klara ut att det naturligtvis här gäller att ta sitt ansvar som institut på bostadsfinansieringsmarknaden. Det innebär inte att jag uppmanar någon att låna ut till sådant som kan skapa stora kreditförluster, självklart inte. Men vi skall inte låta pendeln slå för långt åt det ena eller det andra hållet. Nu måste vi se till att finansieringen fungerar. Där är jag, som jag sade, beredd att vidta eventuella ytterligare åtgärder om det skulle behövas.

Anf. 32 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Debatten har tenderat att gå över från nyproduktion till höga hyror och höga produktionskostnader för redan befintligt bostadsbestånd vad gäller de senaste årgångarna.

Jag vill understryka det som statsrådet anförde beträffande bostadsbidragen. Om vi vill föra en social bostadspolitik skall vi vara mycket observanta på främst kategorin äldre människor. De är faktiskt i behov av att ha bra och moderna bostäder och att få förutsättningar till det. När nu räntesubventionerna trappas ned, stiger hyrorna i aktuellt bostadsbestånd. Det är då angeläget att de äldre, som inte har ekonomiska förutsättningar för att bo bra, får hjälp genom bostadsbidrag.

Vi bör också se litet framåt vad gäller bostadsrättsföreningarnas situation.

Situationen är nog inte så allvarlig under åren 1994 och 1995. Men den tidigare bostadspolitiken har varit uppbyggd på felaktiga grunder, och man har låtit inflationen reglera vissa kostnader för bostäderna. Den politiken är felaktig. Om vi nu lyckas hålla inflationen nere föreligger inte sådana möjligheter. Situationen för de nya bostadsrättsföreningarna kommer i slutet av 1990-talet att bli mycket pressad. Det bör vi vara observanta på.

Tanken att folk skall äga sina bostäder, exempelvis i form av en bostadsrätt, är helt rätt. En sådan bostadspolitik är bra. Vi bör då göra vissa omkonstruktioner för att underlätta för människor att kunna behålla ett sådant boende.

Anf. 33 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Bo Lundgren säger att vi självfallet skall ha en social bostadspolitik. Men marknaden kan aldrig tillhandahålla en social bostadspolitik. Det vet man i hela världen. I mycket oreglerade, liberala system har man infört undantag för att kunna skapa en social bostadspolitik.

Visst ligger det mycket i att en låg ränta är en viktig förutsättning för ett billigt boende. Men vi kan ju konstatera att dagens ränteläge, trots att det har sjunkit, ändå är så pass högt att det åstadkommer de kostnader i den här sektorn som kan utkristalliseras till enorma kreditförluster. Då är det något fundamentalt fel med politiken.

Så är det naturligtvis, eftersom den ekonomiska politikens inriktning är att bekämpa en inflation som knappast finns. Det finns de som påstår att vi i dag har världens lägsta inflationstryck i Sverige.

Vad tror man på Finansdepartementet om kreditförlusterna i bostadssektorn? Frågan är så viktig och risken i vårt samhälle är så stor att det vore orimligt om man inte följer utvecklingen för att kunna bedöma hur det hela kommer att sluta.

Min grundläggande kritik av den politik som har förts under senare år är att man sparar litet men riskerar att förlora mycket. Man åstadkommer mycket skada för stora grupper av människor, dels för de arbetslösa, som nu är oerhört många i den här sektorn – det här är ju arbetslöshet som sprider sig långt ut i andra sektorer av vårt näringsliv – dels för de människor som förlorar hus och hem och som i många fall får dras med skulder resten av sitt liv. De får betala för ett boende som de inte längre klarar av.

Anf. 34 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Agne Hansson och Bo Lundgren har här tagit upp en debatt om 3 miljarder. Jag vill säga till Agne Hansson, som ju är ordförande i bostadsutskottet, att jag har samma uppfattning om de 3 miljarderna som han har när han inte är i riksdagen. Jag har samma uppfattning om bostadsdepartementet, bostadsminister och behovet av sänkta momskostnader som Agne Hansson har när han inte är i riksdagen. Det är bara det att Agne Hansson är en person som skall spela en dubbelroll – och jag respekterar den. Men kom inte och säg att vi inte har pläderat för att de 3 miljarderna skall tas ut! Det har vi klart och tydligt sagt i vår skrivning.

I den mån Bo Lundgren är intresserad av min synpunkt på detta, vill jag säga att det stod i överenskommelsen mellan regeringen och Socialdemokra-

terna att de 3 miljarderna skulle tas ut efter samråd och så rättvist som möjligt. Ni har nu lagt fram ett förslag utan samråd och som inte är rättvist.

Därför har vi föreslagit att de 3 miljarderna skall tas ut längre fram i tiden, så att folk som är berörda kan betala de kostnader som kommer att läggas på dem. Dessutom har vi den uppfattningen att detta skall läggas på alla upplåtelseformer, inte bara på de räntegaranterade husen.

Bo Lundgren gjorde ett inlägg om vikten av en social bostadspolitik. Det är lätt att instämma i mycket av det han sade. Det är bara det att det förs en rakt motsatt politik. Jag skulle vilja travestera ett historiskt yttrande, när jag om bostadspolitiken påstår, att aldrig har så många haft så få möjligheter att efterfråga en bostad som nu. Det är ganska sant, därför att det är höga kostnader, och det läggs på ytterligare kostnader.

De 3 miljarderna som läggs ut 1994, och kanske 1995 och 1996 – vad vet jag – kommer att få mycket stora genomslag för väldigt många människor på det svenska bostadsområdet.

Vi har inte fått något besked om vad regeringen tänker göra under resten av 90-talet för att få i gång produktionen och för att få i gång ombyggnader, t.ex. vad regeringen tänker göra åt skrivelsen från AMS och Boverket när det gäller att sätta i gång ett antal nya byggen. Det är en hemlighet, som Bo Lundgren inte har velat dela med sig av i den här interpellationsdebatten.

Anf. 35 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Först vill jag säga till Harry Staaf att jag inte tycker att vi i alla sammanhang skall dra ett streck över historien och glömma den. Jag för gärna en diskussion med Harry Staaf om vad som har hänt.

Däremot är jag trött på att i just de här sammanhangen resonera med Bo Lundgren om vad som hände på 80-talet. Jag har en känsla av att Bo Lundgren, även om jag frågade vad han tyckte om vädret, skulle säga att det är Socialdemokraternas fel. Jag vet alltså vilket svar jag får när vi diskuterar historien om vem som bär skulden för det ena och det andra.

Låt mig i min sista replik ta fasta på det som jag tycker har varit mycket positivt i dag. Jag tror att det är första gången som jag i samband med en bostadspolitisk debatt här i kammaren har anledning att säga det, och därför vill jag gärna understryka det. Det är bra att vi uppenbarligen är eniga här i kammaren om att det beslut som riksdagen fattade om ett nytt räntebidragssystem behöver modifieras. Villkoren för 1994 blir för dåliga med det beslutet. Vi socialdemokrater tycker inte att det är helt överraskande, vilket bostadsutskottets ordförande uppenbarligen inte heller tycker. Det är bra.

Vi är uppenbarligen också överens om att de initiativ som har tagits för att få i gång ombyggnadsverksamheten inte är tillräckliga. Det behövs mer.

Bo Lundgren frågade mig: Hur skall i så fall en sänkning av byggmomsen betalas? Vi socialdemokrater är inte på det klara med exakt vilken typ av konkreta åtgärder som behövs. Däremot vet vi att det behövs omfattande åtgärder i stil med sänkt byggmoms.

När det sedan gäller finansieringen vill jag säga: Visst, på kort sikt innebär det en ökad kostnad. Men å andra sidan blir kostnaderna avsevärt högre om vi låter en stor del av byggbranschen slås ut än om vi nu tillskjuter en del medel i det korta perspektivet. Det har inte bara jag utan även Harry Staaf,

Agne Hansson, Oskar Lindkvist och Bengt-Ola Rytter understrukt i den här debatten. Det är bra att det uppenbarligen håller på att formas en enighet om att det behövs ytterligare åtgärder.

Jag hoppas att vi så småningom skall kunna föra lika konstruktiva samtal om hur vi skall lösa problemen för dem som bor i de nyproducerade husen och för de fastighetsägare som i dag sitter med tomma lägenheter. Jag är alldeles övertygad om, att om vi inte lyckas lösa det problemet och hjälpa de fastighetsägare och bostadsrättsföreningar som har sådana bekymmer kommer vi att få väldigt svårt att få i gång det nybyggande som vi uppenbarligen är överens om behövs.

Jag konstaterar också att även Bo Lundgren åtminstone gjorde en liten antydning om att han ville vara med i dessa konstruktiva samtal. Det tycker jag är bra. Men den här debatten har ändå med all önskvärd tydlighet visat, att om vi skall kunna åstadkomma något konstruktivt handlar det om att utforma åtgärder i det som Agne Hansson kallade den breda mittfåran. Jag medverkar gärna till det.

Anf. 36 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag kommer inte att skylla vädret på vare sig Lars Stjernkvist, socialdemokratiska partiet eller ens Oskar Lindkvist – det lovar jag.

Det finns en grundläggande och problematisk åsiktsskillnad mellan mig och i varje fall Oskar Lindkvist, sannolikt också Lars Stjernkvist. Oskar Lindkvist interPELLERADE mig med frågan: Hur skall vi kunna skapa förutsättningar för att bygga det Boverket beräknar att vi borde bygga? Jag däremot menar att den fråga vi borde ställa oss är: Hur skall vi skapa förutsättningar för att enskilda människor och enskilda hushåll skall få möjlighet att efterfråga den bostad de själva vill ha?

Svaren på de båda frågorna ligger förhoppningsvis inte alltför långt ifrån varandra, om man skapar rimliga förutsättningar. Men vi måste då se till att konsumenterna kan efterfråga bostäder, och det gör vi genom att se till att kostnaderna hålls nere genom att räntan är låg. Boverkets prognoser är ju ett slags allmänna resonemang, egentligen utan någon större hänsyn till om det, av bl.a. ekonomisk-politiska skäl, är möjligt att få fram en sådan bostadsproduktion. Det är det som gör att vi kommer helt fel i debatten oss emellan. Ni tror på reglering och planering, trots att alla erfarenheter har visat att detta inte löser problem utan bara skapar problem. Det tror jag att alla egentligen skulle kunna vara överens om.

Vi har anledning att fullfölja det vi har satt i gång. En grundläggande uppgift för oss när det gäller att skapa bra förutsättningar för bostadsmarknaden och för byggsektorn är att få ned räntan. Det förutsätter en budgetsanering – det är alla överens om.

Det förs nu en debatt som gäller om den budgetsanering som riksdagen har fattat beslut om och som regeringen är fast besluten att fullfölja är tillräcklig. Det förs ingen debatt om att man skulle pruta på ambitionerna. Det är ändå det som Lars Stjernkvist föreslår. Det är lätt att säga att byggmomsen skall sänkas, men det är inte lätt att finansiera det. Det var litet rundgång och rundsnack – ingenting annat.

Det vore bättre om man faktiskt tog ansvar och lade fram ett förslag som

innebar att förslaget finansierades. Då skulle det vara möjligt att bedöma det. Fullt finansierad sänkt byggmoms kan man alltid diskutera. Ofinansierad sänkt byggmoms kan man aldrig diskutera – genomför man det går räntan upp och fortsatta räntesänkningar hindras, och vad det skulle innebära vet alla.

Jag menar att man måste döma regeringen efter den effekt som den politik som regeringen har fört har haft. Räntan är låg jämfört med hur det har sett ut under de senaste decennierna. Den måste kunna sänkas ytterligare genom fortsatta åtgärder. Byggekostnaderna har pressats ned efter excesserna i slutet av 1980-talet. Hyreshöjningarna dämpas och blir lägre. Det här kommer att kunna fungera bra om vi fortsätter just den politik som inleddes 1991.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1993/94:58 om bostadsmarknaden

Anf. 37 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Lars Stjernkvist har frågat vilka åtgärder statsrådet Reidunn Laurén är beredd att vidta för att förhindra att människor utestängs från den reguljära bostadsmarknaden. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

De problem som Lars Stjernkvist tar upp måste lösas genom en ekonomisk politik som skapar förutsättningar för låg inflation, lågt ränteläge och därmed ekonomisk tillväxt. Då kommer hushållen att kunna efterfråga bra bostäder till låga bostadskostnader. Genom bostadsbidragen bidrar staten till att ge ekonomiskt svaga hushåll möjligheter att hålla sig med goda och rymliga bostäder. En särskild lag ger också en kommun rätt att använda kommunala medel för att lämna enskilda hushåll ekonomiskt stöd till boendet.

Det ekonomiska och sociala ansvaret för att bostadsfrågan löses för de hushåll som av sociala eller andra skäl behöver hjälp åligger kommunerna. Genom att ta på sig betalningsansvaret för hyran kan socialtjänsten hjälpa människor som hotas av vräkning. Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO) och Sveriges Fastighetsägareförbund har i olika sammanhang utfäst sig att verka för att lediga lägenheter även i framtiden kommer att ställas till kommunernas förfogande för berörda hushåll under förutsättning att rimliga ekonomiska och andra garantier lämnas av kommunerna.

Regeringen har dessutom nyligen tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att följa bostadsförsörjningen för hushåll som kan ha svårigheter att göra sig gällande på bostadsmarknaden. Arbetsgruppen kommer att följa upp att både kommunerna och fastighetsägarna tar det ansvar som åligger dem så att de berörda hushållens bostadsbehov kan tillgodoses på den reguljära bostadsmarknaden.

Anf. 38 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet även för detta svar.

Jag vill betona att syftet med denna interpellation inte är att polemisera utan att peka på ett allvarligt problem, en allvarlig tendens.

Jag skulle kunna beskriva denna tendens genom att skildra min egen verklighet. Jag bor i ett hyreshus i Norrköping. I min trappuppgång finns alla typer av människor. Där finns unga, gamla, lågavlönade och högavlönade – som jag. Där finns invandrare och svenskar med olika yrken. En del har bott där i hela sitt liv.

Även om det i vårt land finns segregation och orättvisor i boendet vågar jag påstå att min trappuppgång inte på något sätt är unik. Med internationella mått mätt har vi ändå en förhållandevis rättvis fördelning av våra bostäder.

Nu sker det ganska stora förändringar. Det beror inte bara på det som vi förut pratade om, dvs. ökade boendekostnader. Det finns också andra förändringar i villkoren för de boende som har orsakat ganska dramatiska förändringar.

Ett exempel på detta kunde vi läsa om i Kommun-Aktuellt för ett tag sedan. Där berättade socialchefen i Nyköping att det är stört omöjligt att hitta lägenheter till flyktingar, trots att det finns många tomma lägenheter och trots att kommunen är beredd att stå för kostnaderna.

På ett företag i Stockholmstrakten sade man att man inte längre tar emot långtidsarbetslösa.

I min egen kommun, Norrköping, sade nyligen det kommunala bostadsföretagets VD i tidningen att han nu tyckte att det var dags att kommunen skaffade sig renodlade socialbostäder, eftersom kommunen inte klarade av att ta hand om sociala förturer. Med sociala förturer menade han flyktingar, missbrukare och de som har psykiska och fysiska handikapp.

Det är alltså många människor som i många kommuner inte längre är välkomna på den ordinarie bostadsmarknaden. De har fått det allt svårare. Detta beror som sagt inte bara på ökade boendekostnader. Jag skulle vilja påstå att framför allt två saker har gjort att läget har försämrats för stora grupper av människor.

Det ena är att de kommunala bostadsföretagen har fått en ny roll. De skall i dag konkurrera på samma villkor som privatvårdarna. De har samma subventionsregler och snart samma skatteregler. Det medför att de meddelar sin uppdragsgivare, kommunen, att de inte längre kan ta ett större socialt ansvar än privatvårdarna. Därför är väldigt många människor som tidigare har kunnat få bostäder hos de kommunala företagen inte längre välkomna.

Det andra, som har gjort att situationen har blivit så akut för många människor, är att samtidigt som vi här i riksdagen har fattat beslut som gör att de kommunala företagen har mindre möjligheter att hjälpa dem som har det särskilt svårt har vi avhämt oss den möjlighet som tidigare fanns att tvinga privatvårdarna att ta ett socialt ansvar.

Jag hävdar inte att den bostadsanvisningslag som fanns tidigare var en succé. Den var krånglig och byråkratisk. Erfarenheterna från min egen kommun säger ändå att lagen i alla fall utgjorde ett påtryckningsmedel för att man skulle kunna förmå de privata vårdarna att träffa överenskommelser för att ta sig an sin del av de sociala förturerna.

Nu har dessa förändringar genomförts. Jag vill påstå att det som har hänt i Nyköping och Norrköping är effekter av de här politiska besluten. Det här händer i stort sett i varje kommun runt om i landet.

Mot denna bakgrund skulle jag vilja ställa två frågor. Det är bra att regeringen har en grupp som följer den här utvecklingen. Utifrån landet har det kommit allvarliga signaler. Är de inte redan nu tillräckligt allvarliga för att vi skall se över och ompröva de beslut som har fattats? Jag tror att det är svårt att vrida klockan tillbaka när det gäller förändringen för de allmännyttiga företagen. Däremot menar jag att det behövs ett instrument som tvingar trilsikande fastighetsägare, som inte gör det frivilligt, att ta ett ansvar. Finns det inte redan nu fog för att säga att det behövs en omprövning av de beslut som har fattats?

Min andra fråga är nästan ännu viktigare. Tycker statsrådet att det är en acceptabel utveckling att vi får renodlade socialbostäder? Om statsrådet tycker det, inser jag att en fortsatt debatt är tämligen överflödigt. Jag nöjer mig med dessa frågor så länge.

Anf. 39 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Även i den här debatten hänvisar Bo Lundgren till den inflationsbekämpande politik som skall leda till lägre räntor. I den föregående debatten poängterade han starkt att man inte får utsätta landet för budgetförsvagningar, eftersom man då riskerar att räntan löper i väg.

Jag vill bara påminna om att man dag för dag får köpa sig majoritet i riksdagen. Man köper av Ny demokrati. Det är ingen bra förutsättning för att nå de mål som Bo Lundgren redovisar.

När det gäller tillgången på bostäder finns det en grupp som far mycket illa. Det framgår av en rapport som i dagarna har publicerats från byggforskningsgruppen. Den visar att under det förkättrade 1980-talet förbättrades ungdomarnas bostadsstandard mycket markant. Under 1990-talet sker en minst lika markant försämring av ungdomarnas bostadsstandard. Harry Staaf talade i den föregående debatten om ungdomsboendet och dess behov.

Bo Lundgren sade i sitt svar att SABO och Fastighetsägareförbundet kräver kommunala garantier för att de skall kunna tillhandahålla de bostäder som behövs på bostadsmarknaden. Men är det realistiskt att tro att kommunerna kommer att gå in med ytterligare garantier när de redan har så omfattande åtaganden och där risken är uppenbar att det hela faller ut i form av ett betalningsansvar för dem? Läger man därtill vad effekten av försämringarna i a-kassan kan innebära för de kommunala ekonomierna, tror jag att utrymmet för ytterligare åtaganden från kommunernas sida är utomordentligt litet.

Det är bra att regeringen har tillsatt denna arbetsgrupp. Men felet i regeringens direktiv är att det krävs ansvar från fastighetsägare och kommuner. Regeringen måste först ta sitt ansvar. Först då går det att räkna med ansvar från andra aktörer. Det kan jämföras med självmord om de skulle göra något annat.

Anf. 40 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Först har vi frågan om förändringarna i a-kassan. De är ett led i planen för budgetsaneringen för att minska kostnaderna. Det är också fråga om att utsträcka arbetslöshetsförsäkringen till de många som inte har omfattats av den tidigare. Detta är något som förbättrar den kommunala

ekonomin. Det är en fråga som vi egentligen inte skall diskutera i denna debatt.

Jag vill naturligtvis inte, Lars Stjernkvist, att alla de som har sociala eller ekonomiska problem skall hänvisas till speciella bostäder. Den frågan kan vi lämna därhän.

Vi diskuterar egentligen två olika problemställningar. Den ena är rent ekonomisk. Den andra gäller de fördomar som kan finnas i vissa fall och hur det skall hanteras.

Låt oss först titta på ekonomin. Lars Stjernkvist tog upp problemen med olika grupper som kommer till Sverige. Det kan finnas en rädsla. Det är sådant som jag med ett brett begrepp kallar för fördomar.

Det är inte rimligt att i fråga om de ekonomiska problemen – det menar nog inte Lars Stjernkvist heller – ha speciella bättre villkor för byggande osv. för en viss kategori bostadsföretag för att de skall ta ansvar. Ansvaret ligger hos kommunerna. De måste ta ansvar, och de skall ta ansvar. Vi skall minska behovet för dem att ta ansvar genom att så småningom vända den negativa utvecklingen i industriproduktionen och övrigt – till följd av allt sådant vi har diskuterat i andra sammanhang – från slutet av 80-talet och framåt. Men när det behovet sedan finns är det nödvändigt för kommunerna att ta sitt ansvar. Då får kostnaderna hanteras och garantier lämnas. Skyldigheter måste självfallet hanteras.

Den andra frågan är alltid svårare att besvara. Det är svårt att riktigt klara ut det hela. Naturligtvis krävs attitydförändringar, informations- och upplysningsverksamhet. Men för att få denna bredd har denna grupp tillsatts. Jag vill notera att det finns företrädare för Socialstyrelsen, Boverket, kommunerna, fastighetsägarna och regeringen genom Finans- och Socialdepartementen. Förutom att följa utvecklingen skall de dessutom fortlöpande bedöma om några särskilda åtgärder behöver vidtas och vid behov ge förslag till sådana åtgärder. Det finns ett instrument för att följa denna utveckling.

I fråga om den ekonomiska sidan är de medel som Lars Stjernkvist pekade på inte speciellt tillämpliga. De skulle snarare bli farliga eftersom det skulle bli en "overkill". Det innebär att vissa får andra ekonomiska förutsättningar just för att de bor i hus ägda av ett visst bostadsföretag. Det är ett av problemen på marknaden. Inte minst kan vi se på de problem som de kommunala bostadsföretagen har. De trodde att de var osårbara. Men det var de inte.

Anf. 41 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Precis som Bo Lundgren säger skall denna diskussion egentligen inte handla om a-kassan. Men han säger också att a-kasseförslaget skall omfatta alla. Förslaget omfattar en grupp som tidigare inte har omfattats av a-kasseförsäkringen. Men det är en grupp som frivilligt har ställt sig utanför. De har haft fulla möjligheter till medlemskap.

I praktiken innebär det att färre kommer att kunna kvalificera sig för ersättning från a-kassorna. Lösningen är på ett sätt väldigt omoderat, eftersom det här innebär ett obligatorium, eftersom det så att säga innebär ett förmyndarskap från statens sida.

Tillbaka till bostadssidan. Precis som i fråga om a-kassan blir det här fråga om att kostnader flyttas. Risker för kreditförluster för kommunerna är näm-

ligen uppenbar. Bo Lundgren säger att kommunerna måste ta ansvar och att de skall ta ansvar. Jag ställer mig emellertid mycket tvivlande till att de kommer att orka med det, med de påkänningar och de hot som de i dag upplever så starkt.

Konsekvensen av Bo Lundgrens slutsatser måste nästan vara att han anser att det inom bostadssektorn inte finns några risker för kreditförluster som kan drabba kommunsektorn. Är det så?

Anf. 42 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Det är bra att vi inte vill ha socialbostäder. Jag vill få till protokollet att vi är överens på den punkten.

Det är också bra att statsrådet uppenbarligen instämmer i min verklighetsbeskrivning. Det fanns i statsrådets inlägg ingenting som motsade det jag tidigare har sagt.

Vi skall komma ihåg att den försämring som många nu upplever, de svårigheter många har att få en bostad på den ordinarie marknaden, förekommer trots att det i dag finns 55 000 tomma lägenheter. Då ser man framför sig ett skräckscenario: Vad händer den dag då konjunkturen vänder och efterfrågan på bostäder ökar, när grupper som är relativt köpstarka på allvar börjar efterfråga de lägenheter som står tomma? Jag menar att vi måste ingripa innan den här utvecklingen blir galopperande.

Jag har ett förslag. Om vi i det här landet subventionerar bostäder för att göra det möjligt för alla människor att kunna bo bra och för att vi dessutom skall bo integrerat, dvs. att olika kategorier av människor blandas, då tycker jag att det är fullt rimligt att statsmakterna ser till att samhället har vissa tvångsinstrument att ta till om någon utestänger vissa grupper från de bostäder som skattebetalarna har varit med och subventionerat, då skall dessa fastighetsägare kunna tvingas att fördela bostäder till dem som bäst behöver. Jag tycker inte att det är någon orimlig hållning att man har ett sådant tvångsinstrument att hota med. Ett sådant tvångsinstrument fanns också tidigare, men det saknas nu.

Statsrådet säger då att han tycker att de vägar som jag anvisar är fel. Men om statsrådet instämmer i min verklighetsbeskrivning, om han delar min oro för vad som händer, om han håller med om att vi i det här landet skall undvika att få socialbostäder, håller med om att väldigt många som sysslar med bostadspolitik lokalt hävdar att vi kommer att få socialbostäder om ingenting görs, vilket är i så fall Bo Lundgrens medel för att förhindra den här utvecklingen?

Anf. 43 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag tror att Bengt-Ola Rytta har missuppfattat vad moderat politik och moderat ideologi innefattar. Det är självklart att vi i Sverige måste ha trygghetssystem som gör att människor känner trygghet, men dessa trygghetssystem får inte vara så övergenerösa att de missbrukas och skapar stora problem för produktion och annat. Det har ju nu även Socialdemokraterna i viss mån tvingats inse. På vissa områden kan man kanske t.o.m. i stor utsträckning lämna detta till de enskilda att själva lösa. Det är fullt möjligt. Men i många avseenden handlar det om att vi faktiskt inte tolererar att män-

niskor blir s.k. free riders och litar på att vi ändå kommer att hantera deras situation utan att de bidrar till att hjälpa andra när det behövs.

Ett sådant här system krävs alltså, men sedan kan man självfallet diskutera omfattning och nivå och de problem som en alltför stor omfattning och alltför höga nivåer leder till.

Jag konstaterar att kommunerna måste ta sitt ansvar i de här sociala frågorna. Det är självklart. De måste ställa upp på att hantera de kostnader som jag har redovisat på det sätt som gäller.

Detta har inte direkt med kreditförlusterna i bostadsföretagen att göra. Om ett företag får hyra ut tomma lägenheter minskar ju de facto förlusterna. Det är alldeles uppenbart. Det gäller även kreditförlusterna i den finansiella sektorn.

Jag kan inte bekräfta det Lars Stjernkvist uppger. Jag kan bara konstatera att jag inte har någon anledning att ifrågasätta de konkreta uppgifterna från Nyköping. Jag känner inte till förhållandena. Men det finns problem, och det är därför vi har tillsatt en arbetsgrupp.

Jag tror att tvångsåtgärder kan motverka sitt eget syfte och skapa spänningar som tidigare inte fanns och vidmakthålla spänningar. Jag är instinktivt negativ till detta. Den ekonomiska verkligheten bör gå att klara av. Det gör man exempelvis på ett utmärkt sätt i den kommun där min mor bor – Östra Göinge i Kristianstads län. Såvitt jag förstår fungerar integreringen på ett bra sätt.

Det finns naturligtvis alltid de som har synpunkter på var den ena eller den andra bor någonstans. Det finns enskilda människor som kanske har fördomar, om man nu skall använda det uttrycket. Detta är ett problem i största allmänhet. Det är en rädsla man kan se litet varstans. Det löser vi inte med tvångsåtgärder, utan de kan tvärtom förvärra det hela.

Jag är ganska övertygad om att man kan hantera den ekonomiska delen. Den andra måste bli upplysning och hantering på ett vettigt sätt. Vi löser i varje fall inte problemet genom att kommunerna får annorlunda regler för de av dem ägda bostadsföretagen. Det löser inte problemet.

Arbetsgruppen är tillsatt just för att följa utvecklingen och föreslå åtgärder. Vi skall då självfallet pröva dessa åtgärder.

Anf. 44 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Uppenbarligen anser väldigt många kommuner i dag att de inte klarar av att ge sina företag det ekonomiska stöd som krävs för att de skall kunna ta ett större ansvar än de privata värdarna. Såvitt jag förstår är statsrådets huvudrecept för att alla skall kunna få en bra bostad att kommunerna ger sina företag detta stöd. Men det är alltså inte tillräckligt.

Jag håller med om att det finns fördomar. Det gör det. Vi skall naturligtvis alla hjälpas åt för att förhindra fördomar. Men samtidigt är jag alldeles övertygad om att det bästa receptet mot fördomar är att vi kan behålla en bostadsmarknad som är så befriad från segregation som möjligt.

Jag inser att vi inte kommer längre i dag. Jag förstår att jag inte kommer att kunna få något mer svar från statsrådet. För min egen del konstaterar jag att det behöver vidtas åtgärder. Jag hoppas att statsrådet jagar på arbetsgruppen och kommer med åtgärder och förslag innan konjunkturen vänder

och situationen för dem som har det allra svårast blir ännu sämre. Jag tackar återigen för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1993/94:106 till jordbruksutskottet

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1993/94:102 Ändring i lagen (1988:15) om förbud mot radarvarnare

Motionerna
med anledning av prop. 1993/94:77 En ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området
1993/94:K11 av Bengt Hurtig m.fl. (v)
1993/94:K12 av Kurt Ove Johansson m.fl. (s)

med anledning av skriv. 1993/94:95 Redogörelse för handläggningen av prövningen av ansökan om en fast förbindelse över Öresund
1993/94:Bo14 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)
1993/94:Bo15 av Tuve Skånberg (kds)

Konstitutionsutskottets betänkanden
1993/94:KU8 Vissa ändringar i riksdagsordningen
1993/94:KU16 Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättelse
1993/94:KU17 Justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1993/94 års riksmöte

Justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU11 Grovt rattfylleri m.m.

Utbildningsutskottets betänkanden
1993/94:UbU1 Ny läroplan för grundskolan, m.m.
1993/94:UbU2 Ny läroplan för gymnasieskolan, m.m.

Trafikutskottets betänkanden
1993/94:TU7 Sjöfartspolitiska åtgärder
1993/94:TU8 Köp av interregional persontrafik på järnväg samt flygtrafik mellan Östersund och Umeå

Näringsutskottets betänkanden

1993/94:NU7 Redogörelse för bankstödet och förslag om bidrag till Stiftelsen Konsumenternas Bankbyrå

1993/94:NU11 Småföretagsutveckling

1993/94:NU12 Ändringar i lagstiftningen för värdepappersfonder

Prot. 1993/94:41

10 december 1993

Bostadsutskottets betänkanden

1993/94:BoU6 Åtgärder för att stabilisera bostadskreditmarknaden

1993/94:BoU7 Samhällsvetenskaplig bostads- och byggforskning

5 § Kammaren åtskildes kl. 11.58.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 2 § anf. 26 (delvis) och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 10 december

1 § Svar på interpellation 1993/94:67 om fasta Öresundsförbindelser	1
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Rolf L Nilson (v)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Jan Andersson (s)	
Georg Andersson (s)	
Siw Persson (fp)	
Margitta Edgren (fp)	
2 § Svar på interpellation 1993/94:52 om bostadspolitiken	16
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Oskar Lindkvist (s)	
Harry Staaf (kds)	
Bengt-Ola Rytta (s)	
Lars Stjernkvist (s)	
Agne Hansson (c)	
3 § Svar på interpellation 1993/94:58 om bostadsmarknaden	36
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Lars Stjernkvist (s)	
Bengt-Ola Rytta (s)	
4 § Hänvisning av ärende till utskott	42
5 § Bordläggning	42